Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьлл 1923 шера дениз ◆ ШИНАРА, 24 МАЙ, 1983 ШУ. ◆ № 62 (6784). ◆ Мах 3 кеп.

НОВ. Д. Д. МУСАЕВНА «НОХЧ - ГlАЛГlАЙН АССР МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧЕИ МЕХКДАЬТТА ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГlалгlАЙ АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Мехкдаьтта чакхдоахачей мехкдаьтта химически промышленноста даькъе доккхий гlуллакхаш кхарагlдуьйларах, республика общественни вахаре хьнаре даакъа лацарех «Нохч - ГlалгlАЙ АССР мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цlи йойла Мусаев Даут Джабраиловича — «Оргнефтехимзаводы» яхача инженерно - производственни треста Грозненски пуско-наладочни брига...

Нохч - ГlалгlАЙ АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГlалгlАЙ АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный, 1983 шу, 19 май.

БОЛХЛОЙ КОЛЛЕКТИВАШТА — КЪОНА КАДРАШ

Профессионально - технически дешара училищашкара хlара шера тlа-тlа дукхагlа арахец бригадин а къахьегам вlаштlехьбаккхара кхьча дикагlча формай а хьалашца толаме болх бе могаргдола дукха балха говзалаш йола кагий нахи мехкарийи. Хlанз халкъа боахама цхьаь-цаl даакъа дац профтехучилищеша арахийцараш къахьегаш боацаш. Цо къаьстта хьагойт профтехобразоване системага кхоача бехктохкаме гlуллакхь цуй лоархlаии. Цу тlуллакха дукха уйла тlаьххийтар республике дахаш мел долча къамех халкъа боахама лакха квалификаци йола болхлой кадраш кийчъелга дlахо тоадара, интернациональни вошала а халкъашта юкъерча доттагlала а уйланца царна кхетам балара дьахъера областной партийни организаце декхараш дийжоча КПСС обкома IX пленумо.

СССР 60 шу дизара хетальча торжественни заседане къаьмаьл деш, КПСС XXVI съездо оттадаь республикашка дахаш мел долча къамехи народностехи бола квалифицированни болхлой кийчбелга шер а де тоа а де ашна оттадаь декхар дувцаш КПСС ЦК Генеральни секретара воакъоста Ю. В. Андропова белгалдир: «Из эш экономика дегlайоалаьра. Из лоархlаме да политически а». Дукхача къамех йола, эттара хьалха болхлой коллективаш уж а интернациональни уйла хьахула, вай мехка халкъий вошали доттагlали чlоагlлу моттигаш. Республика профтехучилищашка дешаш ба нохчий, эрсий, гlалгlай, эрмалой, дагестанцаш, кхыча къамех бола кагирхой.

Тlеххьарча итт шера республика профтехобразоване системел курсовой комбинаташкех кийчваьь 200 эзар совгlа квалифицированни болхло, царех 90 эзар нохчой гlалгlай. Нохч - Гlалгlайчен халкъа боахамга кхаьчаь лакхера дешар дийша 18 эзар тайп-тайпара специалисти юкъера квалификаци йола 39 эзар болхлой.

Хlаьта а профтехучилищаша беча балха юкъе халонаш, цlенхашта кхачамбоацараш, къоастализа проблемаш я. Сатем боабеш я училищай во йола дешара-материальни база, алхха царех 10-не мара комплексни зданеш яц. Базони предприятеша лерттlа йоакхо яц училищашта кlанзара техника, оборудоване, инструмент хилийтара.

Профессионально - технически училищаш хьалъяра, уж шоай хан-ханнахьа болх бе йолаллийтара дешаш министерствай, ведомствай, партийни, советски, боахама органий бlарг тlалатташ, цар тlахьожам бен хила деза.

Министерствашка, ведомствашка, промышленни предприятей кулгалхоша е карара пятилетка чакхъяллалца болхлой кадраш эшарга хьежжа чlоагlъе еза училищай материально - технически база, lалашде деза хьалъеш латта профтехобразоване объекташ хьахъяь йоакила.

Парте обкома пленумо белгалдаь ма хиллара, партийни, советски, боахама органашта, эттара хьалха Госплана, республика профтехобразоване управленена lиллжан лаpда тlа даьча тохкамий ларда тlа тахан а тlехь ха деза 1990 шерага кхаччалца республика халкъа боахама деррига доакъошта квалифицированни болхлой мел эшаргба, халкъа боахама доакъош лакха говзал йолча болхлошца lалашдеlга вlаштlехьдоаккхалургдиш нагахьа сайне боахамий кулгалхоша хьнаре даакъа ца лоаце. Цу гlуллакха ма могга дукхагlа хьнар тlадахийта, профтехучилищай хьаштий дукхагlа йоакхо е декхарийла ба уж.

Болхлой воахал хьалкхеьеча массадола хlама лоархlам болаш да: дешара - производственни база, дешар хьехара процесс вlаштlехьъяккхар, кхетам балар. Бакъда, цхьайолча предприятешка тоъаш яц дешара мастерскеш, лаборатореш, участкаш, эшаш йоац учебникаш, гойтара агитаци. Моттигаш я кагий нах къаьхача оборудоване тlа болх бе lомабеш. Ухаза бехке я балони предприятеш. Во вlаштlехьбаьккха ба ПТУ яьккхараш предприятешка дlачlоагlбара болх. Халкъбоахама предприятей директораш, кадрашта бола цар заместителаш бехктокхаме ба ПТУ яьккхараш балха а быта а эшаш дола хьалаш хьаькхоллара йола директивни органий указанеш кхоачаш ца ярах. Уж указанеш кхоачашъе еш ба кадрашта бола министрий заместителаш, ведомствай кадраштен кхетам баларин бола кулгалхой. Профтехучилищаш яьккхараш дlачlоагlбара дешай нитта йоакхо е езаш ба ПТУ кулгалхой а профтехобразоване управлене болхлой а.

Производства новатораш, хьалха даттараш хьахул, дегlаух ПТУ селхин арахийцачарех. Профтехучилищашка дlадоладе деза царна кlоаргга коммунистически кхетам лулга, шоай знанеш балха тlа гучахохьа хьалкхебе беза уж. Из дешара-кхетама декхар хинна ца lеш политически декхар а да. Долче, къаьстта уйла тlаахийта общественни lилмаш хьехара, теоретически положенеш таханарча дахо уттаеча политически социально - экономически проблемашца айхха юкъара. Дешархой коммунистически мировоззрени хьахилийтара беррига болх бе беза хlанзарча ханарча педагогикана, психологена, кхыча lилмашта карагlдаьнарий боарам тlа.

lилма-технически прогрессо таханарча болхлочунгара дlадех массе а оагlорахьара дегlавена, производствах дог лазаш, шийна тlадаллача гlуллакхах бехктокхам хеташ ва хулга. Республика профессионально - технически дешара педагогически коллективашен базови предприятей коллективашен деррига низаш тlадахийта деза хургболча производственникий йоккха отряд — вай мехка болхлой класса сийлен традицеш дlахохьораш дика профессиональни говзал йолаш нравственни гlуллакхаш доаккаш хилийтара.

Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикеи хьадер дукхагlеи хилийта!

Толам баккха лерхl

Тхьамка даккхари кийчдари керттера лостам болаш я Нажай - Юртовски район. Дlадахача шера республике лелаьча социалистически яхье котъьонарг а лаьрхlа КПСС обкома, Нохч - ГlалгlАЙ АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота еннай района.

Из толам боаккхача эггара дикагlа къахьийтад А. Шерипова цlерагlча боахама колхозхоша. 205 гектарах хlаране тlара 39,2 центнер тхьамкий лордаш яькай цар, план 25 центнери социалистически декхар 30 центнери долаш. Хlаьта пачхахьалкхенга уж йохкара план 159 процент кхоачашъяьй.

Карарча шера а на маьхе йола культура кхеиран пачхахьалкхенга йохкарал йола планаш тlанийца социалистически декхараши толаме кхоачашдара деррига шоай низаш тlадерзадаь къахьегаш ба колхозхой укх бlаьстан деношка. Хlанз шоаш хьалкхеьь тхьамкий рассада дlайогliш боахк ужаш, дийнахьара балха нормаш дика тlехкхоачаш а еш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье къаьстта хьнарегlа къахьег йоккха балха опыт йолаш болча тхьамка лелидераша Эльмурзаева Серижаси Дойниева Заваней. Вуриитта шу совгlа ха я Эльмурзаевас шоай колхозе хьинала къахьега, иштта дукха ха я Дойниевас тхьамка леладу а. Цхьа шу дlадахийтап цар боккха толам ца боаккхаш.

СУРТАШ ТlА: тхьамкий рассада дlайоаш боахк (аьрдехьара аьттехьа) Эльмурзаева Серижаи Дойниева Заваии.

А. Шерипова цlерагlча колхозо рассада хьалхаезь ширнашкахь.

В. ЮНЦЕВИЧА суьрташ.

Д И К А ХОАМАШ

Октябрьски буруж тохара балхий управлене бурувдеттараша бизза пайда яйбу шоай торонеш кхоачамехи. Цунга хьежжа дика да цар производственни хьокхамаш а. Бурув тохара пхе бетта план хlанзлехьа дикка тlехкхоачаш а яь, заданел совгlа техад 2800 метр гаргга бурув. Укх бетта 25 денга кхачалехьа ах шера план кхоачашъе лерхlаш ба УБР лаьттав ченаш техкараш.

Бурув тохарга дlабода мах лохбарах кходаьд пачхахьалкхенна 44 эзар сом. Къахьегама овсарле лакхъяра задани дикка тlехкхоачашъяьй. Духхьал из лакхъяра чотагlа техад планал совгlа УБР коллективо мел теха бурув. Юкъера лаьрхlача хlара станокаца бетта бурув тохара даькъерча сухаль задани 134 процент совгlа тlехкхоачашъяьй цо. Химически реагенташ, электроэнерги, кхьайола материалаш кхоирах, бурув деттача остех бизза пайда яйбарах укх шера бiъ бетта бурувдеттараша баь пайда цхьа миллиони 180 эзари сом ба.

Хlанзлехьа бурув тохара ах шера план кхоачашъяьй начальника Меграбов Николай Ивановича кулгалдеча № 202 йолча буровой коллективо Ерешенко Юрий Сергеевича Хаикал-7 яхачей Бараев Салгири Сардаловича керте латтача Белореченски-2 яхачев буровой коллективашен.

* * *

Грозненски ремонтно-механически завода коллективо, ер шу доладелча дена пачхахьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа арахийцай ах бlаь эзар сома маьхи товарни продукции 55 эзар сом гаргга мах бола нормативно-цlена продукции, ехкай 70 эзар гаргга сома маьха тайп-тайпара продукци.

Предприятерча цехашта юкъе эггара дикагlа къахьег Абубакаров Мовлды Симаевич керте латтача цхьоалагlча механо - сборочни цехен Романенко Константин Григорьевича кулгалдеча котельно - сварочни участкая коллективаш.

РЕСПУБЛИКА ХЬАЬШИЙ

Укх деношка вай республике ена хилар Конго мехкара кагирхой делегаци. Цу делегацева хьалхаваьнна венавар Конго Социалистически Кагирхой Союза Центральни Комитета член, СКСМ ЦК Ревизиони комиссе массазара секретарь Милунги-Дисис.

Дукхагlча даьгъе хьаьший уйла яр республика кагирхошта идейно - политически кхетам балара балха опыт йовза. Цулухьа Конгора делегаце вlашагlкхетараш хилар республика промышленни предприятешка, боахамашка къахьегача, кулашка дешаш болча кагирхошца.

Къаьстта я дукха дайзар, кайра вай республика кагирхой вахарах вошал долча мехкара енача делегацена город Грозне хиннача тайп-тайпарча вlашагlкхетарашка. Масала, уж баха хилар Нохч - ГlалгlАЙ пачхахьалкхен педагогически институте. Цига царна дайзар къамашта, халкъашта юкъери доттагlал, вошал чlоагlдара института интернациональни доттагlала клуба членаша болх мишта бу.

Цул совгlа, Грозне цар вlашагlкхетараш хилар Н. Анисимова цlерагlча ГНПЗ, «Красный молот» заводя къонача болхлошца, «Старогрознефть» НГДУ бурув деттарашца, № 37 йолча юкъерча школа дешархошца, хьехархошца. Цул совгlа, хьаьший делегаци хилар П. Захарова цlерагlча изобразительни искусства республиканска музее.

Вай республикерча кагирхой къахьегама хьалаш, садаlар, быт, вахар довза беззам болаш йола делегаци хилар Малгобекски районе. Района кагирхой вахар довзи санна, хьаьшашта яйзар нохчийи гlалгlайи хоза обычеи, традицеш. ВЛКСМ Малгобекски горкома кагирхошта кхетам луш беча балха формаш.

ВЛКСМ Нохч - ГlалгlАЙ обкома болхлошца хиннача вlашагlкхетаре Конго мехкарча кагирхой делегацена къаьгга гуш хилар областной комсомольски организаце кагирхошта идейно-политически кхетам балара методаш кхетам луча балха дика лер ютаргйолаш йолга.

А. САЛИЕВ.

ШУРА ТlАКХЕТАШ Я

КПСС ЦК майска (1982 ш.) Пленум хинначул тlехьагlа, Кхачан программа кхоачашъеча доакхагlа даакъа юкъедахьа безам болаш, лерда лакха социалистически декхараш тlаьй цар тха совхоза фермай коллективашта, хlара хьайбаш леладечо. Хlаьта лаьрхlар толаме кхоачаш а ду Масала, 16 май тlаккхоачаш Деыхенив 632,2 тонн шура дlаелар цар. Из я соахка цу юкъа дlаенна хиннач.л 126,6 тонн дукхагlа.

Совхоза фермашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха Костоев-Хамитхана кулгалду Аьлти-Юртара ферма коллектив я.

Геттара дикача хьона машка кхаьчар йоккха балха опыт йола тха толамагlа бола доаркаш: Мальсагова Мака, Цечоева Роза, Плиева Райхьант, кхыбоаш. Масала, Маккас план 450 килограмм йолаш, хlара кхоабача lаттагара 823 килограмм шура яькхар хьалхарча кварталe. Яхье хьалхе дlа ца луш хьайоагlа из укх тlехьарча хана а. Дикагlйолчар на сийна ферме айеш йола цlе байрахх цуи сийна айль я хlанз.

Макхай санна план йолаш бархl килограммал дукха тlа шура яьккхай дlабахача кхаь бетта Цечоева Розас Плиева Райхьантеи.

Дика вlаштlехьъяьккхай ферме хьайбаш кхебара радиона а. Цунга хьежжа доагlа доакъар деррига а дlакхоачийт, дикка тlаккхетийтай шура. Хlанз дийнахьеи бусеи юкъера лаьрхlача 7—8 килограмм йоакх из хlара кхоабача lаттагара. Из я соахка укх хана йоакхаш хинначул дикка дукхагlа.

lул тоадараи дебадаран къаьстта йоахо ю ферме. Шийна ханнахьа ю хьайбашта осеменения. Из гlуллакх дика вlаштlехьдаьнна хиларо ферма къахьегамхошта тоpoелар соахка хlара бlаь lатта тlехьара 85 lасилг хьакъоастаде. Цхьанкха юкъера ца доалийташ хьалкхедеш а да уж хlанз. Укх шера кхы а доакхагlа социалистически декхар тlаийцад ферма коллективо. Цо лаьрхlал хlара бlаь lатта тlехьара 88 lасилг хьакъоастаде.

Доахана lул тоадара краснострепной фус 620 шинар довлададьар соахка. Царех дукхагlдараш дехкад. Дукха шура а лу цар.

Хьайбаш дебаду оаха хlара шера. Цунца цхьана, доакъара кхею культураш дlаюв лаьтташ шердацар. Из бахьан долаш соахка халла lенгара даьхар доахан, хlаьта ер шу долалуш оахош lалашдаьр кхоача а денна кхьча боахамашкара ийдеш хьатlакхахьа делаш хилар доакъар.

Из тайпа гlалат кхы ний ца далийтар духьа дукхагlа дlайийнай укх шера люцерна, рапс, силоса хьажкlаш. Рапси люцерией мошача доакъара хьокхаш я хlанз. Люцерна духхьашха хьенхача минеральни удобренеш я товсаш цу сахьате хий дулл. шоалагlа хьакха йиш хургйолаш буц сихагlа тlаиллийтара. Доакъарна хьайбаш кхоачамболаш lалашдар духьа низ дlакхоачар дергда оаха укх шера.

Б. ДУДАРОВ, «Назрановский» совхоза керттера зоотехник.

1983 ШЕРА 23 МАЙ ХЬАТlАОТТАШ ХlАРА КХОАБАЧА lАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА

С В О Д К А

(кг)

Районаш	1983 шера	1982 шера
Наурски	10,0	9,1
Надтеречни	9,7	8,6
Грозненски	8,6	7,5
Шелковски	8,0	8,1
Ачхой-Мартановски	7,8	4,2
Шалински	7,8	6,4
Гудермесски	7,5	6,3
Сунженски	7,2	6,6
Урус-Мартановски	6,7	4,8
Малгобекски	6,4	5,2
Назрановски	5,8	6,4
Республике гlолла	7,9	6,8

Хьадоладеннад баьцадаараш

Бизача, баьде - баьццарча кас-сомо теплицица гlадъюгар горнам тlаозаш болча ший бесаца эза ца lеш, чамаца а. Кхай тlа маьлха кlал массеза а хьалкхеача нарсал кхы эргашегlа йолеш хlама дацар цун. Хlаьта из теплице кхаяь, хьалха хьейоала, дукха сатийсе нарс яр.

— Укх шера шин сортах — ВИР-517, ТСХ-77 — йола нарсаш кхею оаха пленочни теплицашка, — яхаш дуец Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза теплични боахама бригадира Солтамурадова Хаурас. — Цар кхайна меттел яхкараш торфяной блокаш я.

Шербенна колхоза тепличини боахам — тахан нарсаш хьалкхею 62 теплице, хlаьта помидорай — 18 теплице. Деррига а лаьрхlама пленкана кlалхара кха 3,6 гектарал совгlа да. Бlаьсти яллар Балабелар тепличницаш духхьал хlара хьалга къаьст-къаьста lунал а деш хаьс-сом хьалкхебе, тховнах lоддеча хlирех хьалдийхар хетолгаш, хан-ханнахьа кий декхар, лаьрхlа растворца а оттадаш обработка йора.

Хьуенаш лакхагlа хилийтар духьа 40 нийх ийцар — царга опытни яйта. Бакъдар аьнча, эшарел шоэза кlезигагlа м да уж, дале, хьалхарча юхьига дика да уж а.

Дlачудоалал цо, масала, колхозхой Солтамударова Розай, Хасуева Айсане, Нудаева Салимата, Гунигова Малкана, Хасуева Марета, кхычар теплицашка — дацдацца бlаравъелаьрга шо цу чурча цlеналлем порадканем.

Хlара хетолгах массеих йолеш нарсаш йоахк, кхьычараш ирача кlодеца. Лаьрхlа хьожаш, нарсаш хургйолча воккхашта ер дергдоацаш хьайоех. Хьаьхараш ниййс а еш ломуех нийча латтача яьшкаш ка. Хlара теплица ший да учета журнал, цу тlа дlаязду продукци мел дlаенай. Из болх беш а учетчица, комсомолка Баймурадова Аьсет. Цо хоам бир тхога:

— Эггара хьалха гулъяьча нарсех 80 килограмм хилар тха, хlаьта шозлагlа гулъярех — 360 килограмм. Кхозлагlа гулйир оаха 19 мае. Гул а я 1600 килограмм дlаяьйийтар грозненцашта.

Город Грозне центральни рынке баьцадаараш доахе ший тика хьайиллай «Советская Россия» яхача колхозо. Миччахане а цу чура баьцадаараш — тахан керда нарсаш, хlаьта мей бутт боаш эггара хьайхара помидораш а эца йиш хургья грозненций. Цул тlехьагlа ера хьа, кхай тlа хьалкхедеш доле массе тайпара кхы баьцадаараш а доагlаргда цу чу дотка. Ун кхедеш а колхозе лаьрхlа баьцадаараш кхеде вlашагlъялле, вай республике йоккхагlа опыт йолча баьцадаараш кхедерех цаl Сатуев lаддал керте латта цех.

— Укх шера гул а яь, грозненцашка йоза лерхl оаха пленкана кlал кхеьча нарсийи помидорийи 3 эзар центнерал кlезигагlа йоацаш, — шоай планаш юви А. Сатуева. — Цунал а иштта Кхачан программа кхоачашъяра юкъе оаха поаца даакъа хургда.

П. ГАГИЕВ.

Бригадни метод хьаллаьцай

Юртбоахамо продукташ дlахо дукхагlа яхара оттаь Кхачан программа кхоачашъяра декхараш чакхдахара юкъейоалаяндза лугь яц бухсоацаш хьахур юртбоахамерча болхлой хlаране къаьст-къаьстан дукхачар цхьанен безам тlабахарах тийша хулийташи прогрессивнегlен йола къахьегам вlаштlехьбаккхара формаш. «Ерригача планий, ерригача программай толам балга, — белгалдаьккхад КПСС XXVI съезде, — гlуллакхаларча къахьегамхой юрташкарча наьхъах цар хьаьвала болх барах, хlаьта долче морально-материальни стимулирование системах тийша да».

Юртбоахама продукци йоаккхача метте къахьегам вlаштlехьбаккхара прогрессивни эффективни формех цаl а коллективни подряд. Къахьегам вlаштlехьбоаккха из керда форма тохкамах чакхъяьвнай, ма дарра аьлча, халкъа боахама дерригача доакъошка, цу даькъе, юрта боахаме а.

Кердача метода керттера стимул я къахьегамах бухсоацаш хьахинначунга хьежжа алапа а эшаргдолаш болхлой материальни безам тlаболаш хилар. Цу хlамо болхлошта лагадохийт производственни дисциплина лакха а къахьегамцара гlуллакх сакхетаме а хулга, юртбоахама техника, лаьтта, хьалкхеь продукци хьурмат деш лелаенга, дика продукци дукхагlа йоахилгеи пачхахьалкхенга йохкилгеи, юххера а, шоай къахьегамах ахчаница я нагурацa а совгlат эцилга.

Назрановски района совхозий дукхача коллективаша шоай аргlанара селой кердача, коллективни методагlа къахьегарца дlайолаю. Района пхе совхозе хlанзле а бригадни подрядагlа болх бе йолаенна 17 подразделени: 200 совгlа саг юкъевоалаеш 13 эзар гектар совгlа лаьтта леладеши йола 6 бригадеи 11 звенои.

Укх шера эггара хьалхарчарца коллективни подрядах болх бе йолаеннай опытни бригадир, КПСС обкома член Евкуров Лахан керте латта «40 лет Октября» яхача совхозера бригада.

Лакхе белгал ма даккхара, даим творчески наькъаш лохаш ба тха лаьтташ леладераш. Хlанзалца санна къахьегам вlаштlехьбоахилгах кхы кхоачам ца а беш, эксперимент ечa хьисапе, комплексни подряда тlа яьккхай Евкуров Лахана кулгалду 3-гlа бригада. Продукце къаьст-къаьста тайпаш кхедара эданеш еннай бригадена, хlанзарчоа бетта 120 сом алапи оттадаьд механизатораштa, шу чакхдоалаш яьккхача продукцега хьежжа перерасчет ергйолаш. Цул совгlа, нагахьа санна продукци дукхагlа йоаккхе, цуи единицах луш йола расценкаш лакхлургья. Бригадана тlачlоагlъяьй лаьттан 1500 гектари цунга хьежжа юртбоахама машинаши тракторашии.

1984 шера бригадни подряд юкъейоалае лерхl совхоза ерригача подразделенешка. Цо торо хулийтаргья юртбоахама культурай хьувкъем дика лакхбе.

«Назрановский» совхозе кердача методах болх беш 5 бригада я. Подразделенеш вlашагlъехк опыт, кхетам, дисциплина йолаш болча болхлоех. Ерригача бригадашеи звенашеи совхози администрацеца договораш даьд лаьттанцара йоала продукци дукхагlа яккхеи пачхьалкхенна дlаялеи, укх шерара план а тlаийца лоакхагlдола декхараш а кхоачашде.

Договорах тlаийца декхараш района юрта боахама къахьегамхоша сийленца кхоачашдергхиларах шеко яц.

М. АЛБАКОВ, Назрановски агропромышленни объединене массхагlйола экономист.

Керттердар: дисциплинен бехктокхами

ДIАБОЛАБАЬ НИКЪ НИЙСА БА

КПСС ЦК ноябрьски Пленуме мехка экономически потенциал дегIаккхувлара даьккъе доккхий декхараш хьалхашна оттадир советски халкъа. Уж тIадерзадаь да дIахо советски наьха хьал-торо тоаяра, хьалхарча аргIагIа Пленуме белгалдаьккхар къахьегама овсарле лакхъе ёзаш йолга — экономика эффективноста керттера хьоккхам.

Экономика эффективность лакхъяра де дезарех да планировани эрганьккха тоаяр, цуьна кулгалделга кхетамца вIаштIехьданккхар. Iилманларда тIа къахьегам вIаштIехьбаккхар, технически прогресс дегIаккхувлар. Арахецаш йола продукци дикагIа хилийтара геттара лоархIаме да къахьегама дисциплина чIоагIъяри производстве порядок хилийтари.

Дукха ха йоццаш «Сердало» газета тIа цIенхаштта критика йир «Терек» яхача Нохч-ГIалгIай мебельно-хьуи хIамаш ечa производственни объединенена къахьегамей производственни дисциплина телхаеш хиларах. Газето дийцар бакъда. ДIадахача шера фанеровально - заготовительни цехе зехьа йоаль балха ха 521 сага-ди хилар, хIаьта № 1 йолча мебельни филиале йоальр 80 сага-ди дар. Из бахьан долаш нормагIа йоагIача ханал духхагIа къахьегийт болхлошка сменаш чакхъьинначул тIехьагIа. ДIадахача шера из хилар 6800 сахьат.

Кхыметтел хьалха латтача предприятешка а нийслу моттигаш балха ха зехьа йоаеши брак еши. Яхье хадданза хьалха а латташ хьабоагIаш болча болхлой чотагIа шоай дегIа низ а ца беш тесса болх бераш а прогулаш ераш а нийслу. Ремонтно - механически цеха коллективо йоаеш йола балха ха прогулаш ярах, нах балха ара ца бувларах йоаль ца Iеш, гIишлонхой эшача материалашца Iалаш ца барах, транспорто во болх барах, йоагIаш йола порядок ца хиларах, къахьегам эсала вIаштIехьбаккхарах а йоаю. Уж бахьанаш нийсдаларах хьалъяь ца йоалаш гьинна яьннай столови, объединене керда здани, проходной, котельни, кийчача продукце склад, кхыйола объекташ.

Укх шера хьалхарча кхаь бетта бокъонаш телхаерашца цIенхаштта къовсам лоаттабарах дикка кIезигьеннай зехьа йоаеш йола балха ха. Объединене къахьегаш бараш ханнахьа балха хьабоагIий е цIаболхий хьожаш проходной тIахьожам лоаттабелга тоадаьд. Къахьегамен производственни дисциплина телха ца йитара йола мероприятеш белгал а яьха, из телхаерашта премеш бIаьрча е цхьа даакъа ца луш соцадергдолаш гIулакх даьд.

Балха тIехьависвечунна, хаьтта хIама а доацаш балха тIеравалаьннначунна е ханал хьалха балхара цIавахачунна (из цкъа нийсденнадале а) бетта луча премех 15 процент соцаю объединене, шозза нийсделча — 25 процент, кхозза нийсделча — 50 процент премех а соцаеш, выговор ю.

Цкъа прогул йича е мена балха веча цуьн гIулакх дувц профилактика совете, бетта йоагIа ерригa преми дIа ца луш соцаю, строги выговор ю. Из гIулакх шозлагIа нийсделча профилактика совете дувц цуьн дош, премехи ерригача льготехи воаккх, кIезигаIа алапи долча балха тIа хьожаву. КхозлагIа из санна дар нийслой цуьн гIулакх дувц новкъостий суде, тIаккха балхара дIа а воаккх. Общественни порядок телхаераш а ишта бехктокхаме узаргболаш гIулакх даьд.

Цехаштея филиалаштен, мастерскештеи участкаштеи, сменаштеи бригадаштен, гIонна йолча участкашта юкъе социалистически яхь йоаржаяра бальни системагIа йола условеш кийчъяьй. Цига керттера хьокхам лоархIаш ба производственни къахьегамен дисциплина. МоллагIча коллективо къахьегама е общественни дисциплина толхаяь, ишта прогул яь е моллагIвар медвытрезвителе кхаьча моттиг нийсъелча социалистически яхьа юкъера йоаккх из коллектив.

Объединене болх тоабара вIашагIъекхай бригадни формагIа къахьегардола бригадаш. Болхлой - сдельщикаш берригаш а кердача системагIа къахьегача бригадашта юкъеззаб. Уж санна йола 60 бригада я объединене. Цу бригадашка къахьегача болхлоех хIаранена луш дола алапи лу по къахьегаме льцача даькъа коэффициентага хьежжа. Укх шера цу методагIа алапи ийде йоладургья кхы а 18 бригада. Болхлой - повременщикий бархI бригада хургья нормировании заданеех болх беш. 1983 шера нормировании заданеш йолаш хургба 40 процент бола болхлой-повременщикаш.

Укх тIеххьарча хана кувцамаш даьд даьхача толамех премеш телача а социалистически яхье условешта юкъе а.

ХIанзарча хьалашe дIадех кулгалхой, инженерно-технически болхлой лоархIами царна тIалатташ бола бохктокхами айбелга. Партийнии профсоюзнии собранеш яьй. цига дийцад юкъерча звено кулгалхошкара, производства организаторашкара дийнна гIалаташ цар бехктокхам айбаьб.

Цхьабакъда, цу балха тIа тха объединене цIенхаштта кхоачамбоацараш нийсденнад. ДIадахача шера фанерoвально - заготовительни цехера керда автоматизированни линия геттара во болх беш яр, ма хетта болх беш яцар МФК яха лини, кхыйола оборудовани. Из бахьан долаш кIезигбала безаш бола цу цехера болхлой духхагIа хилар. Уж лакхе белгал мел даьха кхоачамбоацараш дIадахаре, болх цIенхаштта тоабара тхоай деррига низаш оарцагIдаьхад оаха.

Н. БОНДАРЕВ,
Нохч - ГIалгIай «Терек» яхача производственни мебельно - хьуи хIамаш еча объединене керттера инженер.

КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВАЕХ ДОЛЧА ЗАКОНА ПРОЕКТ ЮВЦАШ

«Урожайный» совхозе баьцадаараша дIалоац 714 гектар. Укхаза болх беш я баьцадаараш леладерий 11 бригада. Массане дика кхоачашду шоай декхараш.

Тахан оасар деш, хий деккаш хьинаре къахьегаш ба болхлой дика хьувкъам кхебар духьа. Яхье баьнна болх бечар къахьегама идеологически Iалашо е гIерт боахама партийни организаци.

СУРТА ТIА: совхоза партбюро секретарь Сельмурзаев Шарип цхьан бригадерча нахa къахьегама коллективаех долча Закона проект ювцаш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

Тхона ловш дар

Дукха ха йоацаш «Алханчуртский» совхоза болхлой, специалистий, гIулаккхерча наьха собране лаьрхIа йийцар «Къахьегама коллективаехи предприятешта, учрежденешта, организацешта доал дечара цар лоархIам айбарахи» долча СССР-а Закона проект.

Собране къамаьлаш дир бархI саго. Социалистически демократи дIахо шерьелга лоархIаш раьла болаш тIаийцар совхоза къахьегамхоша керда Закон кийчделга. Цхьайола предложенеш юкъейоалайир къамаьлаш даьрех шиние.

Социалистически доладахье лораеча даькъера къахьегамхой коллектива бокъонаш ювцача проекта 8-гIа статья дIахо шер а еш тIатехача бакъахьа хургда: **«Цеха, бригада коллективо къоастаду производствана даь ае, бехке волчуьгара из дья а доаккх»**, — аьлар совхозь тракториста Гулиев Хьадиса Висангире.

Совхоза шофера Долов Махьмада Исраьила аьлар: буксоццаш хьакиниачунца духхагIа дийзаи хIаране баьча балхага хьежжаи къахьегамах хьадоагIар хилийтара даькъера коллектива бокъонаш ювцача 11-ча статьина тIатоха деза — **болхлошта, инженерна - технически болхахошта, гIулаккхерча наха дика болх барах совгIаташ делга администраце Iалашду алхха цар болх беча цехий, участкий коллективашa луча предложенеех.** Цо кIезигагIа хулийтаргда дика болх баьраш материально белгалбоахача нийслуш дола кхоачамбоацараш, лакхбергба юкъхьанцарча коллектива лоархIам.

Уж предложенеш тIа а тохаш, дег тIара къоабалъеш тIаийцар къахьегама коллективаех долча Закона проект «Алханчуртский» совхоза къахьегамхоша. Белгалдаьккхар из шийх ханнахьа даьа чIоагIа эшаш гIулакх хилар.

Ш. СУЛТЫГОВ,
«Алханчуртский» совхоза профкома председатель.

Къоабалъеш тIаийцай

В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ цехашка чакхъьиннай къахьегама коллективаехи предприятешта доал дечара цар лоархIам айбарахи доля СССР Закона проект ювца собранеш. Цига даькъа лаьцад 2 зоар гаргга саго. Къахьегамхоша кIоаргга техкар проект, яннар цуьн хIара статья, белгалдаьккхар из Закон чIоагIдаь тIаьцар социалистически демократи кхы тIа а дегIаяр долга. Проект ювцаш къамаьл дир 80 саго. Дуккханешa шоаштa цхьайолча статьяшта гIатехача бакъахьа хета предложенеш а тийлар. Ишта, № 1 йолча цеха оператора И. М. Бурлакос предложени елар 9 статьяна ер абзац гIатоха **«...администрацена хьалхашка къахьегама дисциплина телхаераш 6 бетта алапи кIезигагIа доагIача балха хьожабарах доля дош оттаду».** Слесарь В. К. Мальцев болх беш ва № 8 йолча цехе. Цо чIоагIа лоархIаме я йоах 13 статья, цул совгIа цу тIа къаьстта белгалдаккха деза **шараш кийтъеш. уж дIахьа нийсъеча къахьегама коллективаш хьинаре даакъа доалаш хулга.** ХIаьта № 11 йолча цехерча болхлочо А. П. Кеселя 19 статья тIа белгалдаккха деза йоах **администраци, профкома болхлой собранеш кийчъяра бехктокхаме болга а, собранеш бетта цкъа хила езилга а.**

Заводя къахьегамхоша дег чура къоабалъю Закона проект, юкъерча боахама доал деча, кулгалдеча болхлой хьинар кхы а айдара из лоархIаме документ хиларах тарра.

З. АЮБОВ.

№ 10 йола «Агитатора блокнот»

Кепатеха араьннай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандан агитацен отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргIанара номер. Цу тIа кепатеха я «Советски общества керттера низ» яха редакционни статья.

«Белгала декош» яхача рубрикана кIал кепатеха я мелиораце болхлой денна хетаь «Биззача низаш болх беш хургья хий деттача лаьттан гонтар» яха Нохч - ГIалгIай АССР мелиорацей хии боахамея министра заместителa В. В. Герасименко статья.

Укх шера 5 июне дездергда гонахьара среде лоралра Дергдунен ди. Цу денна хетаь я «Вай чу дахаш дола цIа» яха Iалам лорадара Нохч-ГIалгIай общества республиканский совета президиума председателa заместителa статья.

Номер тIа кепатеха я «ВоккхагIвола бгиев Iу Бахмидов Мады» яха Е. Ростовцева зарисовка. «Фронта тIо деш хинаб уж» яхача рубрикана кIал кепатеха я укхаза «Уизарча хана» яха В. Колмогорова корреспонденци.

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхача шерашка беркате къахьегарахи къахьегаме наргIдаьннарий хам беш СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ

«Красный молот» яхача заводе гIолла:

Андрианова Зинаида Семеновнана — уборщицана.
Бурягин Александр Сергеевича — металл чудеттачоа.
Бирюкова Екатерина Сергеевнана — штукатура-маляра.
Божкова Надежда Митрофановнана — транспортировщицана.
Волгин Николай Ивановича — гидромонтировщика.
Гавриленко Анастасия Егорьевнана — стропальщицана.
Журкин Николай Николаевича — термиста.
Звонюк Валентина Васильевнана — пенсионеркана.
Катков Сергей Кирилловича — инженера.
Колесникова Зинаида Васильевнана — распределителa.
Курилов Михаил Владимировича — пенсионера.
Лях Сергей Ивановича — транспортировщика.
Михайлова Валентина Федоровнана — контролера.
Нрыков Петр Павловича — пенсионера.
Осипова Анна Артемовнича — инженера.
Путаев Юнус Ахметовича — пенсионера
Семинов Анатолий Михайловича — слесара.
Толстикова Мария Федеевнана — пенсионеркана.
Тимофеева Нина Леонтьевнана — пенсионеркана.
Уваров Василий Ильича — плотника.
Чернов Алексей Дмитриевича — мастера.
Шелковников Александр Владимировича — фрезировщика.
Шлыкова Прасковья Дмитриевнана — аппаратчика.

8-ча горбольнице гIолла:

Аракелян Анна Аратюновнана — раздатчицана.
Андрюкина Агафья Ефремовнана — пенсионеркана.
Башмакова Дарья Степановнана — санитаркана.
Бедрин Софья Яковлевнана — медсестрана.
Власова Варвара Михайловнана — лора.
Жукова Нина Григорьевнана — санитаркана.
Журба Клавдия Васильевнана — сестра-хозяйкана.
Инкоева Елена Ивановнана — сестра-хозяйкана.
Катаева Евгения Дмитриевнана — медсестрана.
Кальм Линда Эристовнана — лора.
Курьшина Любовь Матвеевнана — санитаркана.
Красильникова Ксения Никитовнана — санитаркана.
Медведева Таисия Григорьевнана — повара.
Моргунова Зинаида Сафроновнана — санитаркана.
Миронова Елена Ивановнана — медсестрана.
Назаренко Валентина Александровнана — санитаркана.
Оздоева Нина Петровнана — лора.
Пашенко Зинаида Александровнана — лора.
Прыгунова Александра Евдокимовнана — санитаркана.
Попова Надежда Михайловнана — медрегистратора.
Пирхалава Зинаида Фоковнана — керттерча медсестрана.
Скрябина Прасковья Ивановнана — санитаркана.
Удодова Анна Егоровнана — бухгалтера.
Ченцова Валентина Дмитриевнана — лора.
Щеглова Надежда Ивановнана — медсестрана.
Яценко Мария Федотовнана — препаратора.

№ 2 йолча гIишлон материалий комбинате гIолла:

Бурко Евгения Карповнана — сменни мастера.
Звягинов Федор Григорьевича — дозировщика.
Зиаевская Акулина Федоровнана — обжигальщика.
Исаев Сандрахман Исаевича — аппаратчика.
Катрецкая Любовь Ефимовнана — швейцара.
Ковалева Евдокия Ивановнана — швейцара.
Митякин Иван Кузьмича — плотника.
Огнева Марфа Васильевнана — обжигальщика.
Привалов Федор Филипповича — бульдозериста.
Солнышкина Анна Тимофеевнана — кочегара.
Савенкова Нина Ивановнана — маляра.

Банно - прачечни боахама производственни тресте гIолла:

Богдан Раиса Петровнана — банщицана.
Деточенко Мария Ивановнана — машиниста.
Кривцова Анна Андреевнана — пенсионеркана.
Катрецкая Вера Тимофеевнана — дежурнена.
Мухина Любовь Степановнана — каландровщицана.
Рязанцев Федор Федоровича — машиниста.
Нова Прасковья Ивановнана — приемщицана.
Черномурова Зинаида Борисовнана — стиральщицана.
Шастин Алексей Федоровича — инженера.
Шикунова Мария Романовнана — бане заведующена.
Шиелева Валентина Петровнана — штукатура.

Ленински РОВД-рча ведомственни йоаача охрана отделе гIолла:

Ковенкова Екатерина Петровнана — хьахоча.
Межидов Абдула Исмаиловича — хьахочоа.
Сошина Вера Михайловнана — хьахочоа.
Черномурова Екатерина Георгиевнана — хьахочоа.

«Грознефть» яхача объединене жилищно-коммунальни конторе гIолла:

Клименкова Любовь Кирилловнана — уборщицана.
Ковальчено Надежда Дмитриевнана — уборщицана.
Лынко Татьяна Алексеевнана — дежурни-администратора.
Осколкова Ефросинья Георгиевнана — уборщицана.

№ 5 йолча СГПТУ гIолла:

Берешанская Нина Мартьяновнана — преподавателa.
Каджуни Сарик Гайковича — преподавателa.
Каретникова Александра Михайловнана — преподавателa.

«АвтоВАЗ техобслуживание» яхача Грозненски межреспубликански центре гIолла:

Дадаянц Арташ Вартановича — слесара.
Макушин Степан Григорьевича — слесара.
Чернобровенко Борис Леонтьевича — воккхагIволча инженера.

Кхыча предприятешка гIолла:

Душкина Ольга Павловнана — республиканачи санэпидстанце пенсионеркана.
Кесарева Павлина Степановнана — «Росгалантерея» база йоккхагIволча экономиста.
Лихова Вера Петровнана — архивни управлене хьахочоа.
Петрова Зинаида Петровнана — «Грознефть» яхача производственни объединене Iилма - технически библиотека отдела заведующена.
Рогальская Ольга Борисовнана — Сийладь-бокхача Ленина тIема инвалидашта йолча госпитала медчаста начальника.
Хрусталева Нелли Ивановнана — лесоторговни база юрисконсульта.
Шустова Иван Петровича — художественно - производственни мастерской художника.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. ВОКОВ.**
Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

гор. Грозный.
1983 шу, 25 апрель.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

ЮРТАШКА ХЬАЛДУ ГIИРСАШ ДИКАГIА ХИЛИЙТА

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Президиумо дийцад совхозаша, колхозаша, юрта боахама министерства, «Чеченингушвино», «Чеченингушплодоовощхоз» яхача объединеней кхыча юрт боахама учрежденеша юрташка гIирсаш хьалдара правилаш телхаеш хиларах дола дош.

Президиума заседане белгалдаьхар, градостроительни дисциплина дукхача совхозашка, колхозашка, кхыча юртбоахама учрежденешка гIожагIча тайпара телхаеш хилар. Дукхача центральни усадьбай архитектурно-планировочни боарамо кхоачамбац комплексни застройко дIадехарашта, хIаьта бахача наха гIулакх дара сфера объекташ хьалъелга чуIа цIенош хьалдарал тIехьадус.

Юрташка гIирсаш хьалдара генеральни планий проектни решенеш чакхъяхара гIулакха дикка зе ду къастъкъастача наха цIенош хьалде лаьттан участкеш телара правилашта тIерадуваларо.

Юрташка гIирсаш хьалдара проектно-сметни проектно-планировочни документаци кийчъеча а хIаьта иштта городской районни архитекторий балха тIа а дола кхоачамбоацараш белгал а даьха, Министрий Совета Президиумо теркам тIабахийтар халкъа депутатий городской, районни, юртий Советий исполкомаша, нах бахача моттигашка гIирсаш хьалдара генеральни планаш теркал ца а еш лаьттан участкаш а телаш, районни центрашка, совхозийн колхозийн центральни усадьбашка гIирсаш хьалделга тоадара боагIаш бола тIахьожам ца лоаттабеш хилара, моттигаш хержа а херкаш гIирсаш хьалдеш, поселкаш монументально-декоративни хозъяра, цIеношта гонахьарча участкашка, майдашка, скверашка гаьнаш, зизаш, кIотаргаш дIайогIара дешашта яхийта йоагIача тайпара уйла тIейохийташ ца хилара.

Юрташка гIирсаш хьалдара градостроительни боарам лакхбар духьа НГIАССР юрта боахама министерства, «Чеченингушвино», «Чеченингушплодоовощхоз» яхача объединенеш XI-гIа пятилетка чакхъялалехьа Iалашдолда колхозийн совхозийн центральни усадьбашта тоъаш йоаца проекташ оттаелгеа къаеннараш кердайоахилгеи;

проектно - изыскательский гIишлоштъярей балхашта планировани йойла районни планировка проектай а нах бахача моттигашка планировка ярей гIирсаш хьалдарей проектий а решенеш теркал а еш, проектно-сметни документаци кийчъелга духхьал республика керттерча проектни организацешка хулийталда;

районни архитектура службаца дага ца бовлаш паччахьалкхени индивидуальни гIирсаш хьалдара лаьттан участкаш телга декхалда совхозий, колхозий, кхыча юртбоахама учрежденей кулгалхошта;

1984 — 1985 шерашка Iалашдолда шиннел кIезигагIа йоацаш экспериментально-хьокхама поселкашта, шоашта карарча совхозийн колхозийн центральни усадьбашта планировка ярей гIирсаш хьалдарей проекташ оттаелга:

халкъа депутатий городской районни Советий исполкомаш декхарийла я керда гIирсаш хьалдара а совхозийн колхозийн центральни усадьбашта планировка ярей гIирсаш хьалдарей проекташ кхоачашъеча тIахьожам лоаттабара а дешашка районни архитекторий лоархIам лакхбе;

совхозий, колхозий, кхыча юртбоахама учрежденей кулгалхоша керда объекташ хьалъяра а цу даькъе юртарча нах бахача моттигашта планировка ярей гIирсаш хьалдарей генпланаши проекташи толхаярга кхоачаваь дола индивидуальни гIирсаш хьалдара а шоашкара лаьттан участкаш тийнна моттигаш заседанешка ювцийла;

1983 шу чакхдалалехьа юрташкахьа районий ерригача нах бахача моттигий индивидуальни чуIеча цIеной фонд тохкийла ца боагIача тайпара лаьттан участкех пайда эцаш йола моттигаш хьагучаяхар, наьха шоай доалахьарча цIеной нийса учет яр духьа; чуIа цIенош хьалдара правилаш толхаль моттигаш хьагучаяхари административни бехкаца доагIар дари духьа:

НГIАССР Госстроящa дага ца доалаш ма хулийталда монументально-декоративни произведенеш хьалъелга, скверaш, майдаш, бульвараш хозъяра нагий архитектурни формаши кхыйола элементаши дIанийсъелга, хIаьта иштта зданеш, гIирсаши цар комплексаши декоративни кийчъелга.

«Чечингражданпроект», «Грозгипросельхозстрой» яхача институташта тIадиллад градостроительства хIанзарча боарамо ма яххара йола чакхъьиннача комплексийн ансамблейн архитектурно-планировочни решенеш чакхъяхар духьа проектни решенеш экономически нийсагIа уттаелга, гIишлои производства реальни торонашнен хьалде лерхIача гIирсий объемашкеи хьежжа уж хулийтилга:

проектно-сметни документаци дага а ювлаш уттаелгеи чIоагIъелгеи, чуIеча цIеной — граждански гIирсий объекташта арахьеи чухьеи отделка яра а юрташкахьа нах бахача моттигий территори кийчъяра а проектни решеней боарам тоабелга, моттигерча отделочни облицовочни материалех шерагIа пайда эцилга.

Юрташкахьарча нах бехача моттигашта планировка ярей гIирсаш хьалдарей проектай архитектурно-планировочни решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбара районни архитекторашкара, институтий авторски надзорагарей заказчикий технически надзорагарей доагIар дукхагIа хьадеха деза Нохч-ГIалгIай АССР Госстроя;

юрташкахьа нах баха моттигаш архитектурай монументально - декоративни искусствай средствашца, гоьтара агитацеца, ландшафтни архитектурана хозъяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха деза.

ХЬАЛ МЕЛ КХЕЯЬ ХIАМА — ЛОРАЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Президиум иштта хьежар Саратовски области болх беш болча халкъа депутаташа «Хьал мел кхеяь хIама — лорае» яхаш девиз а йолаш Ерригсоюзни поход йолае аьнна кхайкаьча инициативах лаьца КПСС обкома бюрос. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумой Министрий Советой баь соцам кхоачашбара Шелковской райисполкомо беча балха хьакъехьарча дешага.

Белгалдаьккхад, саратовций тIахьехам Шелковской района халкъа депутатий Советаша шерра хьалльаьца а дIабоаржабаь а хилар. Райисполкомо чIоагIьяьй Кхачан программа кхоачашъеча, хьалкхеяь юртбоахама продукци лораечен цунах дас санна пайда эцачей депутатийн шеррача общественностен хьинар айделга Iалашдара тIаерлаьь мероприятеш.

Района, станицай, юртий Советий сессешка, исполкомий заседанешка хадданза дувц берригa хьувкъам лорабелга Iалашдарца. лаьттани хини ресурсех рационально пайда эцарца. Кхачан программа кхоачашъеча Советий лоархIам лакхбарца дувзаденна дешаш. Нах мел бахача моттигашка гуллаьча граждани сходашка дийцад кхебаь хьувкъам лорабара тIадерзадаь гIулакхаш.

Районни, юртий, станицай Советий 133 депутат юкъе а волаш 52 депутатски пост йиллай районе. Чуацача, хьачуоаза, чакхбоахача, дIаоттабаь лоаттабеча, хIаьта иштта доахана Iа доаккхача хана хьувкъам ца бовбайтар духьа 120 совгIа рейд-проверка яьй цар. ДукхагIйола рейдаш-проверкаш халкъа тIахьожамхоша, «Комсомольский прожектора» активисташа, юрташкарча корреспонденташа даагьа а лоацаш яьй. Цар хьагучаяьхай доал доацаш йола моттигаш, хьалкхеяь юртбоахама продукци лечкъаеши телхаеши йола моттигаш дIаяхара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоах.

ХIара рейд массаза ю итогаш ю, хьагучадаьха кхоачамбоацараш боахамий кулгалхошка дIахайт. Рейдех хьахиннараш, продукци доал доацаш лелаеши лечкъаеши йола моттигаш ца хилийтара тIадерзадаь чакхдаьха гIулакхаш хадданза дувц районни газета тIа.

Цу дерригача хIамаша гIо даьд хьувкъам лорабара ду балхаш дикагIа вIаштIехьдаьха чакхдахара.

Лаьттах пайда дикагIа эцилга. Iалам лораделга юртийн станицайн Советашкара чIоагIагIа хьадеха яьннай райисполком. 1982 шера кIезига продукт луш дола а кхы тайпа а лаьтташ карадерзадарах 945 гектар дукхагIа хиннад районе дIадув лаьтташ, хий дехкаргдолаш кийчдаьд керда 872 гектар лаьтта, хьун оасаш дIадегIад 90 гектара тIа, хьу дIаегIай 428 гектара тIа, эрозн дIакъовлаш йола баьцаш дIайийнай 1150 гектара тIа.

Цунца цхьана, Министрий Совета Президиумо белгалдаьхар хIаман кхоь барам хьурмат даран тIехьара Ерригсоюзни поход йоаржаяра Шелковской райисполкомо беча балха тIа цхьацадола кхоачамбоацараш хилар.

Райисполкомо хIанз а кхоачамболаш лакха лоаттабац юртбоахама продукци дIаоттаяь лоаттаеча, дIахоха кхухьача хана шийн метте хилийтара, доакъарех пайда нийса ийбара хьалхара предприятей, учрежденей, организацей кулгалхой бехктокхам. Юртбоахама продукци лечкъаяь, доал доацаш йола моттигаш хиннай «Красный пахарь» яхача, В. И. Ленина цIерагIча, «Коминтерн», «Червленский» яхача колхозашка, «Виноградный» совхозе. Цхьацайолча юртий Советий исполкомаша (Червленски, Старощедрински, Сары - Суйски, новкъостал кIезига ду депутатски постий болх вIаштIехьбаккхара, рейдаш - проверкаш яра, хьагучадаьнна кхоачамбоацараш дIадахара.

Шелковской райисполкома тIадиллад кхоачамбоацараш дIадахара де дезар делга, хьалкхеяь продукци шийн метте хилийтари цунах дас санна пайда эцари духьа лоаттабеча къовсама дешай еш йола терко лаьгI ца йолийтилга. «Хьал мел кхеяь хIама — лорае» яхаш девиз а йолаш еча Ерригсоюзни походе депутаташа хьинаре даакъа лоацилга Iалашделга.

Халкъа депутатий районни Советa исполком декхарийла я яа лоргилга шийн ханнахьен динеи чакхдаккхара, тха шийн метте хилийтара, общественни хьайбаштa доакъараш кийчдара, дIайийнача хIамашта шийн ханнахьа гIулакх дар, алаташ, баьцадаараш, комсаш чуэцара, цIаозара, царех пайда нийса эцара депутатски постий, шеррача общественноста хьинар тIадерзаде;

юртбоахама продукци шийн ханнахьен динеи чуэцилга, кийчъелга, шийн метте хулийтилга Iалашдарах йола халкъа депутатий инициатива, опыт шерра дIайоаржае;

депутатий, халкъа тIахьожама группайн постийн хоамаш кулгалхоша сихха теркалделга вIаштIехьданкха, хьувкъам чуэцара, цIаозача, чакхбоаккхача, дIаоттабаь лоаттабеча хана ца бойтар духьа къовсам чIоагIагIа лоаттабара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха;

хьувкъам шийн ханнахьа чуэцарен шийн метте хилийтарен дешаш районни, юртий Советий сессешка, исполкомий заседанешка хадданза дувца, Ерригача депутатски группайн постийн керттера уйла ялат, доакъараш, лаьттанцара йоала кхы тайпа продукци хьувкъам лакха болаш кхеяран дукхагIа яхарaи, доаханен коа тIарча оалханарийн продуктивность лакхъяра чакхйоахача организационни агротехнически мероприятей бIарчча комплекс чакхъяккхара тIаерзае;

Республика халкъа депутатий районни, городской Советий исполкомаша тахханза а дувцанза я даргдац «Хьал мел кхеяь хIама — лорае» яхаш девиз а йолаш Ерригсоюзни поход йолае аьнна Саратовски области бахача депутаташа даь кхайкарал иштта кхоачашду.

РСДРП II съезда 80 шу дузаш

БАЬЧЧА ХЬАЛХЛЕНЦА

«Общество дегӀаахарах хьахинна хила ма доаттӀаре дола хӀама дар, российски дуней халкъашта юкъерчен пролетариата кортамукъален къовсама достамо гола тохаш йола моттиг а хинна дӀаетта йола ленински парти хьахилар, — йоах дукха ха йоацаш келатеха арабаьккхача «РСДРП ШоллагӀча съезда 80 шу дизарах» яхача КПСС ЦК Соцам тӀа. — Парти хьахилар дӀакъоастаде йиш йолаш дац В. И. Ленина — тӀех хьаькъалеча уйланхочо, толкамхочо, К. Марксех, Ф. Энгельсех сийлахь - доккха гӀулакх хьакхихьачо леладаьча доккхийча теоретически практически гӀулакхех.

Империализман пролетарски революцей заман хьалашка хьежжа дегӀаккхийлаб цо цар хьехам, вывод яьй юкхьанца цхьан, къаьстта хьанийцача, мехка социализм котъяла йиш хиларах, революционни опыт вӀашагӀтохарен массе оагӀорахьара цунна анализ ярей ларда тӀа жопаш деннад цо болхлой класса кортамукъален болама оалангарча хаттарашта. Оппортунизман реформизман дорха дукхьале юкх а етташ, В. И. Ленина Ӏилман паькъаца хьахьекхад бокъонца революционни йоле парти хиланза ярг йоацилга, из хьаяр дукха лоаттабеча къовсама керте эттая из».

Революционни гӀуланкхий исторически арене ваьнная В. И. Ленин эрсий социал-демократи дегӀаярга диллача йоккхий йоацича марксистски кружокийн группайн хьисапе из хьахилара, дегӀаяра, чӀоагӀъялара процесс дӀайолаеннача хана (1884—1894 шш.). «Россе кердича достама тӀехьалаьттараш наг-нагахьа мара бацар. Болхлой болам а боацаш лаьаш яр социал - демократи, политически парти санна лаьрхӀача, юккъанцара зӀийр теха дегӀаахара ха а йоаккхаш». Цхьаццаболча хьалха латтача болхлой лоадамбоацаш дола даакъа мара чулаьцадацар кружокаша. 90-гӀа шераш юкъекхаьчача хана стачечни болам айбалаяро хьалхашка оттадир марксизмана дукха боацача меха пропаганда яргара массови политически агитаци ярга довлара декхар. Ден повестка тӀа отт организационни дош: къаьст-къаьста йола социал - демократически кружокаши группаши бӀарчча цхьа социал - демократически парти а яь вӀашагӀтохара декхар.

Из декхар кхоачашделга йоккхий халонаш эшае езаш хиларца дувладенна дар. Эггара хьалха геттара йохаь дӀаяккха езаш яр марксизма идейни моастагӀа йола народничество. 1894 шера издаьча «Малаш ба «халкъа доттагӀий» яхараш, тӀом мишта бу цар социал-демократашта дукъала» яхача книжка тӀа В. И. Ленина народничество идейно йохаь, цар бокъонца йола юкъ хьегучаьккха ца Ӏеш, болхлой парти хьаярах дола российски марксистий декхараш бокъонца хьадда белгал а даьд. Цу хана мошер боацаш къовсам лоаттабу В. И. Ленина «легальни марксисташта» духьала. Цу къовсаме вӀашагӀъеллай цо «Болхлой класс мукъалккхара тӀехьарча къовсама Петербургски союз» юкъиг дӀайолаьча петербургски марксистий чӀоагӀа ядро.

Ленински «Къовсама союз» Россе духхьашха кхоачашде йолаенна социализм болхлой болеица юевилга. Союз «...болхлой боламех кор-гӀортолга еш йолча парте эггара хьалхара цӀенхаштта юкъиг» лаьрхӀай Ленина.

1898 шера марте Минске хиннача Российски социал-демократически болхлой парте съезде Россе бӀарчча цхьа парти хьае хьежай массехк «Къовсама союз»: петербургски, московски, киевски, екатеринославски. Съездо хьакхайнадаьд, съезде шоай викалаш бахкийта йола организацеш бӀарчча цхьа Российски социал-демократически болхлой парти (РСДРП) а яь вӀашагӀихеташ хилар.

Съездо парти хьахилар хьакхайкадаьдале а, ма дарра аьлча, из хьаьлац. Парти хьаяра эшаш хинна керттердар даьдац цо: тӀанийцаьц программен устави, лоархӀамегӀарча тактически дешаех лаьца решенеш. Алхха а алара мара хиланзар партера цхьоагӀо. ЦК членаш лийцаб, «Болхлой газета» типографи йохаьй—из бахьан долаш идейно а организационно а кхота ца луш йисай моттигера организацеш. Организацеш дукхагӀа екъалора идейни барт наьгӀа хилар бахьан долаш.

Къаьстта кхераме яр шиъ тайпара эрсий оппортунизм — «экономизм». Маркса «даргӀата критика» яра лозунг а кхайкадеш, экономисташа дӀалехар цун хьехама ревизи елга, хардора социализм Ӏилмани ларда тӀа бакъъя хилар.

Деррига низаш идейни шеко санна долча зуламца, экономизмаца къовсам лоаттабара вӀашагӀтохаши дарг долаш хиннадац. Ссылке волаш а тӀехьа В. И. Ленина вывод яьй, марксистски парти хьаеча хоадамболлаш дола даакъа лаца дезар эрсий юкъара газет хиларах. Шийн 1-гӀа номер арахец 1900 шера декабре Ленина вӀашагӀделлача «Искра». Цун хьалхарча номера «Вай болама сагоатгӀа дола декхараш» аьнна корта а болаш В. И. Ленина лаьъача передовой статьяд тӀа газета керттера декхар а лаьрхӀа оттидора Россе марксистски парти хьеелга. Цхьа бахьан доацаш дац, марксистски парти хьаяра план юккъанца ше тӀаязъяь хиннача шийн гӀоръяьннача статьяна (1901 ш.) В. И. Ленина «Сенгара дӀадолалургда» аьнца цӀи ена хилар.

ТӀаккха цу хаттара жоп деннад цо эрсий юкъара газет хьадаргара. Деррига революционни низаш кхотадара массе тайпарча оппортунисташцара хийрадоала дезаш дар. Ленина яьхад, съезд хьаеллале хьалхагӀа парте лерхӀарехи декхарехи дола дош къоастаде деза, вай хьае йезам бир малагӀа парти я ха деза, вешта аьлча, чӀоагӀа идейни объединени хиннъо еза хьалхагӀа. «...идейни юкъара лард ца хилча, — яьхад цо, — вӀашагӀихетарах дола дош хила йиш йолаш дац. Революционни марксистски парти хьаяр дукхьа лоаттабеча къовсаме из гӀулакх кхоачашдо «Фу дерза?» яхача В. И. Ленина книжко (1902 ш. март).

В. И. Ленина чӀоагӀа критика яьй экономически къовсам лоаттабе мара болхлой класса бокъо ца луш болча «экономисташта». Книжка тӀара бухсонаш йола положени а болхлой болама революционни уйла чуйоссаеш, кулгалдеш, из вӀаштӀехьйоахаш бола низ хиларах терро, партех йола идея. «Социализм ши-шегӀа хьахиларга хьежаш багӀаре» тӀахьехаш йолча оппортунистически философеца критика а еш, В. И. Ленина язаьд, цо теори, секхетам болхлошта хьалхашка мах боацача боаккхий хиларах. Ниеса теори революционни къовсама низ бола герз да. В. И. Ленина язаьд: «Хьалха латтача къовсамхочун гӀулакх кхоачашдулургдаш хьалха латтача тепре кулгалдеш йолча партега мара». Цу тайпара теори я марксизм. Вай парте исторически опыто тешал ду «марксизм-ленинизм шийна нийсагӀа кхы цхьаькха доаца коммунизма Ӏилма, шийн тӀех кхы йоаца политически кулгалдара искусство, дзамий революционни творчество хилара» («Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцен 60 шу дизарах» бола КПСС ЦК соцам).

Парте программан тактически наькъаш кийчдеча хана «Искрай» редакцена чухьа цӀенхаштта шеконаши шин дагара хилари дӀадаккха дийзар В. И. Ленина. ЧӀоагӀа къувсаш хиннад программах дола дешаш. Дукхьал- Ленин бахьан долаш хаьдда вӀашагӀъелла оттаьй программа проекта тӀа пролетариата диктатурах йола марксизма керттера положени. Ленин юха ца воалаш оттарах Программа проекта тӀа къоастам болаш хьахьекхад парте пролетарски хьисап, гегемони болхлой классага хилара идея, болхлой боламе хьалхе лелаер парти хилар.

Ленина кулгалдеш хиларо Ӏалашдаьд болхлой боламерча дерригача дешашта «Искрас» революционно - марксистски никъ лелабелга. ТӀехьагӀа къаьнара «Искра» шийн достамга диллача бокъонца большевистски хинна хиларца белгалдаьхад Ленина 1903 шу долалуш «Искрах» дӀанхийттай дукхагӀйола комитеташ. Цун котало чӀоагӀъяьй 1903 шера аьхкий хьалхагӀа Брюсселен цул тӀехьагӀа Лондонен хиннача парте II съездо.

Съездо хоадамболлаш хӀама техар оппортунистаита Бунда моттигах долча деша а, националистана духьала машар боацаш къовсам а лоаттабеш, программа тӀа чӀоагӀйир пролетариата диктатурах йола оалангара положени. Экономистаща юкъемел дихьа тоадараш юстара кхайсар Хьаллаьцар болхлой классен ахархойн цхьоагӀо чӀоагӀъярах йола программни положенеш. Къамий дешах йолча ленински идейшех съездо тӀайийцача программо цӀенхаштта хӀама техай национализмана.

Ира къовсам болабенна съезде Устава 1-ча параграфа дешах. Ленина тӀехьалаьттарша яьхад, парте члено цун программа къобалъяьй цунна материальни ковкъостал даьй ца Ӏеш, РСДРП моттигерча цхьан организацена доакъа лоацаш а хила веза из. Мартова яьхад, хок-каннахьа цо ше даакъа лоацаш хилча кхоачам бо беза, вешта аьлча, парти мишта хила еза яха доп хиннад лаьттар: дийна вӀаштӀехьъяьнкхача, кхотаеннача партена тӀехьа хинна ленинцаш, хӀаьта мартовцаш — кегаеннача, вӀашагӀтохаза йолчоа тӀехьа. Цу деша цхьан юкъа котало яьннай оппортунистий, хӀаьта а ленинцаш шекбаьннабац.

Центрий хьакъехьарча дешца голосовани яьча съездо «Искрай» котало чӀоагӀъяьй ЦК-ви ЦО-и хоржача хана голосаш дукхагӀа кхаьчача Ленина тӀехьалаьттарех большевикаш яьннад, духьала хиннарех — меньшевикаш. «Политически уйлан течени саннен политически парти санней 1903 шера деннахаш я большевизм».

РСДРП II съезда керттера итог сенах латт аьлча, из латт, революционни марксистски организацеш вӀашагӀтохара процесс дига чаккъяьнна хиларахи пролетарски парти хьань хиларахи. Керда тайпа парти, большевикий парти. вӀашагӀъеллар, хьаькхеллар, из беннар сийлахь - воккха Ленин волаш йола парти. РСДРП II съезд хилча денз, болхлойн берриг революционно - кортамукъален болам дегӀаахара достамо гола теха моттиг нийсъелча денз дунен сийлат хийца йола дукха эргалонаш хиннай: Октябрьски революци котъяьнний, дегӀаена социализм хьалъяьй, вай мехка коммунизмага доалара никъ буллаш латт, хьа а хинна дегӀаухаш а дунен халкъий социалистически содружество, хӀалакъхиннай империализма колониальни система, капитализм хӀалакъхулен дерригача дунен тӀа социализм котйоален зама хьатӀаттей.

Ш. АХМАДОВ,
исторически Ӏилмай кандидат.

КОТАМАШТА ТЕССАЧА ХӀАМАШТА ЮКЪЕ — МЕДУЗАШ

ВорхӀ ди даьннача кӀоригашта телача доакъарах медузаш еттаро йиш хулийт дозал контрольничарел 25 процент тӀехдола бройлераш кхее, тӀанхетача дозала единицага дола доакъар 10—15 процент кӀезиг а деш. Доакъара тӀанхетача медузай цхьан тонна торо хулийт лаьрхӀачул совгӀа 120 килограмм бройлерий хулх деккха. Ишта вывод яй Краснодарерча Къулбаседакавказски хьайбаш леладара Ӏилма-тохкама института балхахоша Потехин Сергейи Гончаров Александрен.

Доакъарца белок кӀезига йолча Къулбаседа Кавказе хьайбаш леладеча боннача лоархӀаме да Ӏилманхоша даь тохкамаш. ГӀулакх ишта латтача хана Краснодарски крайна дӀатӀа а отташ болча Азовски форда чурча медузай еррига биомасса, Ӏилманхоша даьча лоархӀамех, ворхӀ миллион тоннага кхоач. Из хӀама-хиннад тӀехьарча тиъаь-ткъаь итт шера Азовски форда чуухаш долча Дона Кубана яхача додача шин хи доккхача даькъах кхаш хий дехьара пайда ийбеш хиларагӀа цу форда чурча хи дурал гопъялер бахьан долаш. Царна чуре хий дирдалар бахьан долаш йийбай Ӏаьржачен Азовскийн фордашка медузаш. Медузаша хӀалакъю планктон, из бахьан долаш лохлу Азовски форда чкъаьрий даькъера продуктивность. Цу тайпара, краснодарски Ӏилманхоша хьабел хулаш долча зен масштаб кӀезигъярга бодар меттал, вонах дика дарга боле никъ а. Медузай промысел пайда тела йолаяла дага я.

Медуза вещество, гучадаьннача бесса, биологически активность лакха йолаш я. Цунах йоахк белок, меттел, иштта дукха микроэлементаш, углеводаш, липидаш, кхыйола чоалхане органически соединенеш. Дилла дехнача доакъарах уж еттача оалдаараш леладерий вӀашагӀ тӀехьадоал бройлерий дозал совдаккха меттел. кагий бройлераш лазарех йовлга сецца дӀаданкха а. Бройлерий дулха чама влияни йой цо аьлча, из вӀалла а хувцалац.

КӀоригашта телача доакъарах етташ медузех производственни масштабашка пайда ийбу Краснодарски краерча фордий йистошка ядача коллективни фермашка, хӀаьта иштта йоккхача Моревски птицефабрике. Уж гӀулакхаш дешиехьа Ӏилманхоша дӀахохьу шоай тохкамаш, уж гӀерт медузай веществаша еча действе механизм, доакъарах еттача цу хӀама котамаша фуаш дукха-кӀезига дара ю влияни йоаза, хӀаьта иштта гӀажашта, боабашкашта, москалашта, кхыча юртбоахама хьайбашта тела уж мегаргъя мегаргъяц ха. ХӀанз вӀалла шеко яц, уж тохкамаш чакхдаьлча медузех доакъара хьисапе пайда ийбара масштабаш чӀоагӀа лакхлургхиларах.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН корреспондент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

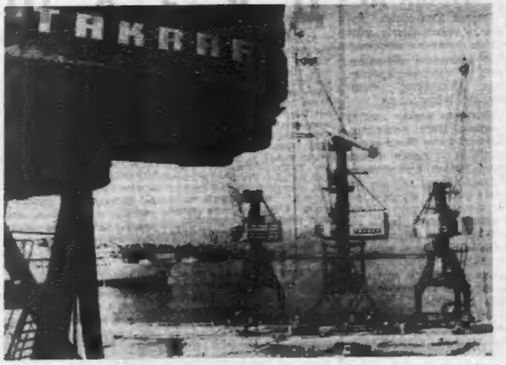

ХӀара ди тӀехьагӀа дегӀадоагӀаш а чӀоагӀлуш а латт Греце Советски Союзацеи социалистически содружества кхыча мехкашцеи яхьана леладу экономически Ӏилма-технически гӀулакхаш. Цу мехкашкара Грецега кхоач цуй къаман промышленноста лоархӀаме йола металл теда станокаш, грузовикаш, торгови кемаш, типографски текстильни оборудовани, кхы дукха дараш. ТӀеххьарча хана дикна белгалъяьннай энергетика, геологи, граждански гӀишлошъяр, гонахье ловрадир санна йолча сферашкара контакташ. Советски Союзе, ГДР, Венгре, кхыча мехкашка шийн аргӀагӀа Греце ухийт гречески экспорта традиционни предметаш: бокситаш, цитрусови сом, изюм, маслинаш, оливкови даьтта, сомах даьккха хий, боамбе вӀадаш, кхыйола товараш.

СУРТА ТӀА: «Такраф» яха фирменни цӀи йола Эберсвальдера (ГДР) кранаш Крит яхача гӀайрен тӀарча Ираклион яхача гречески порте.

АДН — ТАСС сурт.

Дуне цхьан кӀиргӀа

ЖЕНЕВА: ШИН НАЬКЪАГӀА ЛЕЛ ГӀУЛАКХАШ

17 мае юхадӀайолаьй Европерча ядерни герзашта доазув оттадара хьакъехьара советско - американски переговораш. Цу дийнахье а гучадаьлар переговорашна шинна а оагӀоно из къаьстта чӀоагӀа лоархӀам бола проблема къоастаелга шин наькъагӀа леладеш хилар.

Советски Союзо лаьцар оагӀоний нийсхон цхьатарра кхерамзлен хилийтара никъ ба. Дукха ха а цо Европе юкъерча гаьналга йолха ядерни средстваш радикально кӀезигъяра хьакъехьа барт бара йола предложени оттаяь. ХӀанз хӀара оагӀонга йолаш а цу тайпарча средствай 1.000 гаргга единиц. Советски Союзо предложени оттаяьй 300 единицага кхачалца уж кӀезигье аьнна. ХӀаьта СССР-о иштта дӀахайтад юххера а шийга 162 ракет, вешта аьлча хӀанз НАТО оагӀонга — Англеги Францеги — ераш миссел юсаргйоацаш кӀезигье а ше кийча йолга. Цхьатарра бола лохагӀара бола боарам — хӀара оагӀонга 138 единиц — оттабе тарлора ракеташ лелаеча самолеташта а.

Цунна жоп луш американски оагӀоно хьадага а лаьца духьала даькхад. нагахьа санна советски предложени кхоачашйича СССР-та ракеташ тӀара ядерни зарядаш дукхагӀа хила тарлуш хилара дош. 3 мае ГДР партийно-паччахьалкхен делегаце сийна шу оттадаьча хана къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова хьадда жоп деннад цу деша. «Тхо, — аьннад цо, — кийча да герз леладерашта санна боезарядашта а Европера ядерни потенциалаш цхьатарра кхилийтара хьакъехьа. бакъда, Англен Францен доагӀ-доагӀаш дола герзаш чоте а эцаш, барт бе».

Бакъда, нийсхони цхьатаррарча кхерамзлени принцип — духьал ца да Вашингтоно цхьаккха тайпара дӀатӀаьца тугар. Женеверча американски делегацена керте латтача П. Нитце эггара хьалхарча дийнахьа переговорий истола тӀа Ӏойиллай Рейгана «промежуточни вариант» оалаш яр. Цун чулоацам сенах латт аьлча, из латт Европера шийн ракеташ Советски Союзага кӀезигъйийта гӀертарах, хӀаьта передовое базировани оалаш йола американски средстваш, Францен Англен ядерни низаш кулг ца тохаш латтийтарг а долаш. Из дича США-га кхы а бокъо кхоачаргъяр Европе шийн керда ядерни ракеташ дӀанийсъе йолаяла. Цу тайпара позици вӀалла а тарлуш йоацилга гуш да. Из лаьрхӀа я барт белга дохадаран из бахьан а даьккха юххера а Малхбузен Европе эггара хьалха тохаш дола керда американски ракетни герз дӀанийсдаран.

Машар беаш йолча общественноста хьадда хьадех вӀаши гӀойле хургйолча тайпара Женеве барт бар. Дерригача дунев тӀарча дика уйлаш йолча наха дика кхетаду из Малхбузенна ашаш хӀама долга. Советски Союза ашачул кӀезигагӀа а ца эшаш. Вай мехкю де мел дезар ду нийсхони цхьатаррарча кхерамзлени принципага хьежжа йола решенеш кийчъяра. Из толаме чакхданкхара эшаш дар цаӀ да: США-с а НАТО-с а барт барга дутача наькъах воацаш кхоача даькъе чакх[illegible].

ДУНЕ ЭГӀАЗДАХА ДА

Дуне эгӀаздитая гӀовача тайпара Ливана цӀаьхха а низ беш лоладаьча гӀуланкхаши. ВӀашагӀкхийттача Штаташеи Израилеи Бейрута, кечъеллай цу бокхха бала оача мехка суверенни бокъонех доп ца хеташ вӀашагӀъелла «соглашени». Бандитий хьисапе Ливана Израиль чуаккхарах хьахинна хӀама да из «соглашени», хӀаьта ливански правительства цунна кӀал кулгаш яздар а израильско - американски оккупаце хьалашка гучахаьа низ а беш дайта хӀама да.

Ливана кечъелла диктат Израила яххар дергдола мохк цунах бара тӀаерзаь я. Сий лохдеш йолча цун условеех Ливана къулбехьа вӀашагӀйолл цу е вокх формагӀа израильски военцашна доал деш хургйола кхерамзлен зона оалаш яр. Ливана суверенитет гӀожагӀча тайпара тӀехьашка а тетташ Израилеи ВӀашагӀкхийттача Штаташеи шийн кхерамле Ӏалашъяра йола цун законни бокъо а цунгара дӀайоаккх, шийн герзашта доазув а оттадийташ, малагӀа герз цун шийн хила йиш я, малагӀа хила йиш яц яхача деша а реглемент оттаю. Из деча хана, цкъа санна дуккхаза агресси яь яле а, Израила цхьаьккха а доазув оттадац. Хоаш ма дий Израила бӀуна а герзашта а доазув оттаделга хьалехара дукхагӀа бокъо йолаш Ливан йолга.

Массанахьа тӀанйна лелаеш йола моралея бокъони нормаш юхатӀехьашнахьа а тетташ. Ливане наькъа цӀий Ӏоухийташ леладеча гӀулакхашца бӀагала ваьнка агрессор хьал а хестаеш. «соглашене» автораша цунна цхьана Гаргарча Малхбоале американско - израильски агресси дӀахо шеръялар кхерам болча кхоачаду гӀулакх. шийн къами паччахьалкхен хилара а шийн лоӀамагӀа йола шийн паччахьалкхе вӀашагӀйоллара а йола Палестина Ӏарбий халкъа бокъо вӀалла теркал а ца еш. Цул совгӀа, цу аха долаш долча документо чӀоагӀду американски бӀухой Ливане латтийталга а, хьаю дӀахо йодача хана уж дукхагӀа хилийтара ларда.

Шоай даьхе екъа тарлуш тӀаэттача кхерама духьала баьннача ливански патриоташ американо - израильски диктата духьалара дуккхача наьха демонстрацеши манифестацеши чакхйоах. Цу гӀулакхашта чӀоагӀа духьала баьннаб кхыча Ӏарбий мехкашна а. Цу дерригнеша тешал ду моллагӀа бале а низ тӀаӀоаттабара наькъаца Ливана проблемаш къоастаюлургйоацаш хилара. Цу мехка бокъонца бола машар оттаргба израильски агрессора эскар цигара цӀендаь арадаьнкхача. Цхьаккха хабар а доацаш израильски бӀу арабанкхар дӀадехаш йола ООН Кхерамзлен Совета решенеш кхоачашъе еза. Ливанера иштта арадаха деза цига долаш дола американски кхыча мехкийн бӀунаш а.

Советски Союз ваӀ йолча Ливана тӀехьа, цун суверенитет юхаметтаоттаяра, шийн лоӀаме хилари территориальни бӀарччали Ӏалашъяра тӀехьа я.

БОННИ ПАРИЖИ ВИЛЬЯМСБЕРГЕ БОДАЧА НАЬКЪА ТӀА

Парижке эггара лакхагӀча боарахе аргӀанара французски-малхбузенгермански вӀашагӀкхетар хилар. ХӀанз хулаш дунен общественноста уйла чӀоагӀа тӀаьхар цо Вильямсберг яхача американски городе 28—30 мае кургйолча боккхагӀболча ворхӀ капиталистически мехка экономически совещанега оадача наькъа тӀа лоархӀаме этап хиларах тарра. Капитализма дуне доардаш йола ира вӀашдухьаленаш теркал а еш, дукха обозревателаш цу вӀашагӀкхетарга белггалара догдоахила йолаш бар ВӀашагӀкхийттача Штатий хьакъехьа Европо «юкъара никъ» кийчбарга диллача.

Франце президента Ф. Миттеранен ФРГ канцлера Г. Колен переговораш хиннача тӀехьагӀа гучадаьлар, Вильямсберге бода никъ хьалхи а санна хала хилар. Бакъда, Миттеранеи Колеи дукха къахьега дийнанояр, «нагахьа санна Женеверча советско-американски переговорех хетар ца хуле», карара шу чакхдоалаш Европе юкъерча гаьналга йолка американски ядерни ракеташ оттае йолае аьнна НАТО-с яьча решенена эттаргъолча правительствашна раьза хилар бакъдара.

Цхьабакъда, Вильямсберге хургйолча совещане ден повестка керттера дешаш дувца оагӀонаш йолаелча гучадаьлар, доккхагӀдолча капиталистически мехкашта юкъе хьалхагӀа а санна машар боацаш вӀашдухьаленаш латташ хилар. ВӀашагӀкхетар чакхдаьнначул тӀехьагӀа хиннача пресс - конференце ше къамаьл деш Франце президента белгалдаьккхар, США экономически политико малхбузенеевропейски мехкашта дика халонаш тӀаоттеш хилар. «Оаха вӀаштӀехьдоацаш лоархӀ, ма дарра аьлча, США бюджетий дефицит теха ессаш тхо хилар, — хьакхайкадир цо. — ВӀаштӀехьдоацаш да, цу дефицито банковски учетни ставкай боарам лакха лоаттабеш хӀанзарча боарамга кхаьчача доллара курсо дунен тӀа экономически боарам нийс ца болийташ хилар а».

Канцлер Коль хабара раьза хилар, американски доллара лакхача курсаша юзаенна йола проблемаш Вильямсберге вӀашагӀкхийттача хана цӀенхаштта дувцаргдола дош а хинна дӀаоттаргхилара. Цхьабакъда, цхьаккха дича а хьаллаца тиганзар цо укх гарггарча хана Малхбузен ерригача валютно - финансови системана реформа яра хьакъехьа Франце дӀадийхар.

Парижен Боннаи барт вӀаллагӀа а вӀашагӀкхетаназар торговии юртбоахамен проблемаш юкъа йолаелча. 1982 шера ФРГ-ерча торговле дефицит астрономически боарамга — 38 миллиард долларга кхаьчар. Франце арахьарча торговлеи туризман министр йолча Э. Крессона аьлар, торговле уж условеш «шийн мехка лоалургйоацаш я». «Нагахьа санна Бонне шоай позицеш ца хувцеи французски товарий хьакъехьа шоаш леладу протекционистски гӀулакхаш юха ца доахе, — хьакхайкадир цо, — ФРГ-ера продукци тха чурча рынке хьачуахара доалуш цо оттадича яргъяц Франци».

Цу дерригача хӀамаша тешал ду, экономически кризиса кхурхолга чура арадала наькъаш зехьа лехаш долча капиталистически дунен оалангарча торгово - экономически проблемаех лаьца Вильямсберге кӀоне къамаьлаш хургхилара.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

ИЗРАИЛЬ: ЗУЛАМАШ АЛСАМДУВЛ

Лоалахарча мехкашта гучахьа низаш дари доахари, дунен халкъашта юкъера право а дунен сообщества решенеш а ца лархӀар сионистски паччахьалкхен хӀара денкара практика а хинна дӀаэттад. Арахьарча политика ранге а даьнкха дӀаоттадаьча цхьанна законах леладе йиш йоаца гӀулакхаш леладарца дувзаденна дегӀаухаш латт Израила шийна чудеш дола зуламаш.

Мехка регистраци яьча дерригача зуламех кхоалагӀа даакъа Тель-Авива кхоачаш да. Нах боабарах, низагӀа кхалнах лелабарах, полицена даьча довнех, нах кхахьарах дола хоамаш да моттигерча газетий оагӀош къоарзъяьраш.

«Къона дердайнараш ба Ӏура денз сарралца улицаш тӀа гӀолла лелаш бараш. Цоай кулгашта кӀал мел дисар хьу цар, квартираш йохаю, труновикаш етте кхукъ лечкъаю хӀамаш», — яхаш дувцар «Гаард» яхача газета корреспондента Перке Надххана районе яхаш йолча цӀен нанас. — Дукхьала лоалахарча парке тӀанйбу проститукташ клиенташ, хӀаьта сутенераш машинашта чу багӀаш хул парга хьежаш. Даим тӀалатт тхона кхерам».

Зуламеча махинацешта юкъсувза израильтинаш тӀатӀа дукхагӀа хулаш латт. Къаьстта дукха ба атто карахкоачача хӀамнлго Ӏехабеш бола кагирхой. Даха шу чакхдоаллаш «Давар» яхача газето яздора: «Дукха ха йоацаш полице гучаьнкхай 250 зевр шинели чах болча лечкъадаьча товарий бӀарчча склад. Цу маьлаленний «да» хинная пхийтта шу даьнна кӀаьнк, цо шийн даьй даьнен цӀагӀа дӀадийкха хиннад уж...»

Израила Ливана духьала яьча агрессе хьадир зуламий бизнеса кхы цхьаькха тайпа: цу мехкара лечкъадеш кхихьа товараши ливаний доахьа хинна цӀагӀа лелаю хӀамаши йохкар. Керда аз даькъе къайлагӀа а лоархӀаш йола Иудеера, Самарере, Газера керда рынкаш специализаци еш я оккупаци лаьча районашкара хьаккхуьаш йола хӀамаш йохкара. Къаьстта накха хоатташ да ункхаь барангъаш, бриллианта, дошо, кхыйола мааьте хӀамаш. гӀишлон материалаш. «Суат Ах-Шааб» яхача амманскн газето белгалдоах Хайферча Независимость яхача улица тӀарча магазинашкен тикашкен дохкараш керттерча даькъе ливански товараш да яхаш. Цкъаза уж доки официально бола беш йолча магазинашка гӀолла. паччахьалкхен лицензеш а йоаш ба цар дай.

Израильски общества бокъонца ираз доадаь хӀама да тӀеххьарча хана наркомани. Израильски юриста профессора Аро Барака белгалдоаххача бесса, бӀиь зоар совгӀа сагӀ ва Израиле эггара чӀоагӀа гӀагӀа йолча наркотикех пайда ийбеш. «КӀай Ӏоакал» йохкаш барий шера оборот 750 миллион шекелейга кхоач. Къаьстта во хӀама да наркомани кагирхошта юкъе дегӀаухаш хилар. Цу кхерамеча хӀамаех пайда ийбераш мехка лакхерча дешара заведеней студенташ хинна Ӏац, цун чам боахаш ба юкъерча школашка деша багӀараш а. Израильски прессо кхувлача даннеша тешал ду наркоман израильски эскарерча тӀема гӀулакхаш тӀарча ваха юкъе а яьржа хилара.

Зуламаш деллта Израиле кхераме дегӀадена доллаше, къайлагӀча синдикаташта керте даттарашка оалаш хӀама дац. Цул совгӀа, уж ткъаьна кӀал боахабу Ӏаьдал бе доаллараша. Цин хезача адвоката Сиги Саира вайявлени йир Тель-Авиве пресс - конференце, бовзаш бола дукха гангстераш гӀулакх доагӀаш ба цхьацца массаьрша совгӀаташи кхаьчн тела а тӀабоагӀаш бола пайда шоашца бехъаш бола а зуламхой хьаллувцача кабинета членашца аьнна. Адвоката белгалдаьккхар, шийга телефонаш а етташ довнаш хьуваш нах бале а шийна улицаш тӀа массехказа ве лаьрхӀа топаш йийтта яле а, ше зуламхой организацей кулгалхоштен правительстваней, хӀаьта иштта полице эггара лакхагӀча чиновникашта а юкъе айхха бувзамаш хилар бакъдеш показани ала кийча хилар.

Израильски пресса дукха ха йоацаш хоам бора Израилерча организованно зуламаш дерий кулгалхоех ваӀ волча Мехкенен Парти труда лидер волча Шимон Пересан юкъе дикана доаца доттагӀал хиларах а генаралитетаи мафеен юкъерча бувзамех а. КъайлагӀча синдикаташта керте латта эггара лакхера чинаш хинна израильски эскарера демобилизаци яь эпсараш. Зуламаш дераштен полиценен юкъе бувзамаш хилара мукӀарло де дезаш хилер дукха ха йоацаш Израиле чурча гӀулакхий министр Йосиф Бург Мафиозе вӀаштӀехьадаьннад кхьметтал израильски полице централни управлене вокхкагӀа волча следователе кабинете ладугӀаш йола аппарат оттае а.

Гоязлан маькарлан шоай американски «коллегел» хӀама а эшашагӀа бац израильски зуламхой. Уж «Ӏллашбаьба» массала автомобилешца, полице радиоца деш дола къамаьлаш дувцача приборашца, моллагӀа хӀаьта йохьяра йолча хӀанзарча ханарча орудешца, фальшиви документаш кийчдеча эггара толашагӀа йолча приспособленешца.

«Зуламхой бе да Ӏалаьмате дукха герз — автоматаш, тепчаш, лелха хӀамаш, — белгалдоах воазаш волча израильски журналиста Аби Рада. — Зулам дара эша средстваш атта корайоагӀаш хиларо майбу дукха вах, — йоах цо, — законаш телхадара».

Кхера бокъо а йолаш мохк харцахьа бахар кхераш волча журналиста Е. Кафала яздир: «Зуламашна лоаттабеча къовсама оалангара хувцамаш ца дой, къаьстта кагирхошта юкъе, израильски общественни тӀаергья цӀаккха а ца лайнача масштабагӀа йола зуламий талгӀий...».

Владимир КЕДРОВ,
АПН соб. корр.

Амман.

Пентагоно лерхӀ Сасебо яхача японски портах «Нью-Джерси» яха ракетни линкор массаза латтаргдола моттиг е. Цу хьакъехьа хоам бу, США герзашнарча низий Японерча командоване гӀозараша арадаьккха хабар дарде лаьца, Киодо яхача агентства. Агентства белгалдоакх, ер шу долалуш Японе правительства американски военцашна уж планаш ше хьалюацаш дилар США-га дӀахайтална. «Томагавк» яха 32 тиъамаш дола ракети «Гарпун» яха 16 ракети тӀалатташ дола, тӀема низаш диллача США ВМС доккхагӀдарех дола аз кема латтаргдола порт Сасебох е гӀертаро японски общественностага чӀоагӀа сагото яйт. Из духьала я порт Сасебох США ракетор - ядерни герз леладу кема массаза латтаргдола моттиг е Пентагон гӀерташ хилара.

СУРТА ТӀА: Сасебо хиннача манифестацена юкъе даакъа лоацаш хиннараш борта тӀа ядерни герз дола американски кемаш порте хьачуахара духьала къамаьлаш деш ба.

В. ГОЛОВНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

БЕРЛИНЕ ДЕЗДИР

Чоабол нийса долх шераш, гальна доахаш вайна тIеххьарча тIема кънза, хала денош. Бакъда, каст-каста юхадагаух ветеранашта тIема сурташ, моастагIчун низо шоаш тIехвашкбаларах дега хинна вас, денало. Дальхен мутIахьа хиларо моллагIа хало лойташ фашистий бохабеш шоаш Берлинагахьа бихьа никъ.

Из ди бахьан шийн вахар кхо ца даьрашта юкъе вар Сулейманов Абумуслим.

1938 шера Советски Эскара салте хилар Абумуслимах. Цо шийн деррига хьинар, низ тIабохийт тIема техника ма хулла дикагIа Iомаира, гер довзара. Цул совгIа дукха болх бу шийн политически сакхетам кхы тIа а лакхбеш, чIоагIбеш. Вешта аьлча, вийза советски салте хилара цо цхьаккха хIама кходац. ХIаьта толамаш кастта хьахилар. Сулейманов хилар тIема кийчол отличник, цун цIи дIалайир ЦIеча Эскара Ленинградски ЦIея Сийлен улта тIа.

Iомадаьр пакъадьлар финскн тIом хьайча. Из тIом дукта латтанзар. Кастта Советски Эскар котдаьлар. ХIаьта пхита чов ль Абумуслим цIавоагIа Кавказе. 1941 шера июнь бетта кхаччалца цо балхаш ду Советски, Итуминалински, Чеберлоевски тIема комиссариаташка. ХIаьта цул тIехьагIа из юхавех Ленинградски тIема округе. Бакъда, цига дIакхача кхевзар. Болобелар Сийлахь-боккха Даймехка тIом.

Керчь яхача города юкке хиннача довнашка даакъа лоац Сулейманова. МоастагIчун низ чIоагIа бар. Техника, герз дикагIа, дукхагIа дар фашистий. Низа, къизала дукхаьлъеттар советски вайха денал, пхьоагIо, цар кортамукъалещара боаргбоаца безам.

Хала тIемаш дар Керчь бахьан лаьттараш. Укхаза чов йир вай мехкахочо.

Госпитале, дарба а дань, тоавелча Тбилисе шсарий курсашка деша вахийтар из. Цул тIехьагIа из хьожаву 444-ча истребительни артиллерийски дивизионе. Укказа из оттаву взвода командиралла.

Цу дивизионо даакъа лоац Пятигорск, Кисловодск, Минеральные-Воды, Азов, Ставрополь бахьан долаш хиннача тIемашка.

Дика дагадоагIа Абумуслима Таганрог бахьан хинна дов. Город массайтазза дIахьа лькхаяр. ХIаьта цу денощка хилар партийни собрани. Сулейманов парте мугIарашка дIайипар. ТIаккха цу дийнахьа коммунист а волаш вахар из атаке.

Таганрог вайчар хьалькхар. Из котало иккхарах «Таганрогская» аьнна цIи тиллар дивизионах.

1943 шера хала тIом хилар Константиновка яха юрт фашистех IошIеньеш. Сулейманова батарейна тIайоагIар 5 немций танк. Артиллеристаша царех 3 йокхайир, вож шинъ юхайийрзар.

Жданов яхача города гаьна йоаппаш уллача юрта дика дIечIоагIбенна хиннача фашистаца цхьаккха дича а вай пехота дIайохийташ хинйаш. Сулейманова взвода тIадиллар моастагIий чIоагIалепаш йохаяр. Немцаша цахаддаш деш дов а долаш, йоккхий топаш аьттув болча дIаотта а ль, уж цийса еттаи хIалакбир цар гIаьрахой. ТIаккха атаке яхача пехота хьалаьцар юрт.

Цига цейла гойтарах дуккхача бIухошта совгIаташ делар. Сулейманова йаьнха тIа къаьгар Даймехка тIема шоллагIча степена орден.

Дуккхача тIемашка даакъа лаьцад Абумуслима, массанахьа къонахчал гойтад Дальхен тешамеча вoIo.

Котало ди Берлине деадеш вар воккхагIа вола лейтенант Сулейманов.

Б. СОЛТАГИРЕЕВ.

ТIЕХДИКА ГIУЛАКХ ДУ

Бакаnов Юра эскаре гIулакх де водаш чIоагIа лоаш вар ше десантни е мотострелкови доакъошка нийсвалар. Амма из кхочашхилавзар. Юра дIахьожавир тIемагIишлой подразделение.

Юххьанца моттар шийна цхьаккха хIама карагIдаргдий-хьогI, аьлна. ХIана аьлча, ер хьалха из говзал Iомаяь вацар. Бакъда, командирашa, хинна баьннача салташа йохайир къонача бIухочун шеко. хIаьта мугIарера Бакаnов ше а хьинаре Iомаде волаьелар керда гIулакх. Занятешка вагIаш цо боккхача терхамца ладувгIар эпсарашка. Цул совгIа мукъа ха йолча хана конспектировани йора учебникашта. Iомадора уставаш, дешар тайп-тайпара справочникаш, ше ца кхетар хоаттар новкъосташка, командирашка.

Сиха дIайода ха. МугIарерча Бакаnовх дукха па говш вийза салте хилар. ХIана из ше ва къонача бIухошта хьехаш, тIема говзал царна Iомаеш. Юрас карaерзайир гIишлошъерий говзал, шийн дийнахьара задаеш тIехкхоачашйора. Камаьрша екъар цо шийн опыт новкъосташца, кийча вар царна эшшача гIо де. ТIаккха командираша тIадехк пунна лоархIаме, бехктонхаме гIулакхаш, ХIаьта уж массе хана лерттIа кхоачашдаь а хулар.

Шийн декхараш тIехдика кхоачашдарах, тIема-политически кийчо лакхъеча толамаш лахарах командоване дуккхаза баркал кхайкадаьд мугIарерча Бакаnовна. ХIаьта дукха ха йоапаш отпуске вайта а хиннав. ЦIагIарчар чIоагIа гIадбахарна тIанйпар низах чIоагIвенна, сакхетам лакхбенна, динача оамалех кхийна вола шоай воI. Цун наьха тIа къег «Советски Эскара отличник», «ШоллагIча класса тIема специалист», из спортсмен хиларах енна значокаш. Цар тешал ду вай мехкахочо Дальхен хьалхашкара шийн декхар лерттIа кхоачашдеш хилара.

М. ВЫШЕГУРОВ.

БIухочун толамаш

Боккха кхаъ хул даьна, нанна эскаре вахал деш вола шоай воI шийн декхараш лерттIа кхоачашдарах отпуске вайтача, из кхевнарах шоашта баркал яхаш кхьхаташ дайтача. Цу тайпара дикахетар хиннад Катырхаджиев Рамзана гаргарча наха.

Шийка тIадилла моллагIа гIулакх диcза кхоачашдарца, бехктонхам лакха хиларца белгалваьлар Рамзан шийн новкъостIшта юкъе. Командирий боккъонна вола гIонча хилар цох. ХIана аьлча, цо ше Iоаль салтечун говзал, тIема техника йовзар камаьрша декъар къонача салташа. Новкъостал дора атта доацача эскарерча вахарга дIаIамара.

Дисциплина чIоагIа хиларга хьежжа мара лостам хургбац эскаре. Из ишта хургда, нагахьа санна хIаране тIема уставаша дIадехар дийза кхоачашдой.

Цудухьа. Рамзана ха вхоллар къонача салташта тIема дисциплина лардаш дIайовзийташ, царна цу даькъе хьехамаш деш. ЧIоагIа шийна цун ерригача коллективе. Цудухьа цун сий ду командираша, салташа.

М. ГУРОВ.

Иванове вIашагIкхийтаб выпусникаш хиннарш. Царех дуккхабараш болх беш ба НИИ, школашка, больницашка, заводашка, творчески организацешка, дешаш ба Советски Союза вузашка.

СУРТА ТIА: Ивановски интернациональни школа-интерната выпускникаш тадешаш бараша хен пита цхьана.

Ю. ДЬЯКОНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ПТУ: вахар а проблемаш а

БОЛХЛОЙ МУГIАРАШ ДУЗАШ

№ 27 йола тха городской училища болх беш я Назрановски трикотажни фабрика база тIа хьа а йийлла. Ше хьайийллача деиз, вурийтта шера кийчваьа тайп - тайпара балха говзалаш караерзаьвнъ эзар болхло. Царех ба трикотажни фабрикана лаьрхIа кийчбаь швеяш-мотористкаш, вязальщицаш, Назранерча мах беча отресла лаьрхIа продовольственни товарий тикашка болх бу доахкархой, повараш, быта служба лаьрхIа индивидуальногIа кхалнаьха а берий а йига кочамаш тегаш бола портнойш.

Тха выпускникашта юкъе ба трикотажни фабрике болх а беш, коллективе дика сий деш бола кхалнах. Масала, царех я ОТК контролер, вайрхой хьехамча Редьнова Евдокия, ОТК инженер Кодзоева Лейла, пхьоалагIча конвейера бригадир Султыгова Фатима, тха училища производствени дешара мастер Тумгоева Iайшет. Училища выпускница Орцханова Зина хиннай КПСС XXV съезда делегат, хIанз КПСС Назрановски РК инструктор йолаш болх беш я.

Дешара мел эша хьалаш долаш да училище. Трикотажни фабрике йолаш я 30 саго болх беш йола учебически конвейер, укх шера деиз болх бе йолаенна тIехкьара, керда оборудовани йола 48 сага болх бе торо хулийташ йола конвейер я. Цига тха дешархой болх швея-мотористкаш Iомалу чоалхане а дукха говзал еза а хIамаш тега.

Селла дукха ха яц вай республика бахархоша НохчГIалгIайчен 60 шу дизари из шийн лоIамагIа Россеца юкъеяха 200 шу дизари деадаь. Цу цIейшта пакъьайолхаш педагогически коллектива, общественни организацешa, дешара группай дешархоша тIайийпар лаккхара социалистически декхараш, оттайир цIейшта хетальча мероприятей план.

Хьехархоша а производствени дешара мастераша а дикка йоакхо йора цу лоархIамеча цIейшта пропагандеш, вохчийи гIалгIайн Россеяа юкъьебахар культурии, социально - экономически оагIорахьара вайнаха мел лоархIам болаш хиннад дешархошка дIаккхетадайташ.

ХIанз а кхы кIезигагIа тергам тIабахийтац училище дешархошта кхетам балара. Дешара - кхетаме процесса юкъе хьехархоша шерра пайда ма дешара техническм средствах, дешархоша цхьана, пар кхетаергйолча тайпара йоаших В. И. Ленина произведенеш, КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК Пленумий материалаш, Iомаду предметашта юкъера бувзамаш, юкъьерчал дола моттигаш, кхьдараш.

Дешархошта интернациональни кхетам луча даькъе дика лер юташ да В. И. Ленина вадар кIоаргагIа довзар, Ленински темах йола лекцеш ешар. Ишта идейно - политически, нравственни, къахьегама кхетам луча балха пайда эц училище гойтара агитацех, пенгазетех, училища кабинеташ, уйче кхетам балара лостам болча стендашца кийчъярах.

ХIара кIира группашка чакхйоах политинформацеш, дунен тIарча хьалах йола, событеех йола обзораш. Къаьстта а дика болх беш я тха интернациональни доттагIала клуби (кулгалхо Л. Ш. Экажева). «Атеист» яха клуби (кулгалхо А. С. Озиев).

Цар наст - каста чакхдох парте а къахьегама а ветеранашца вIашагIкхетараш, дика зуламерча гIулакхех лувцаш йола беседаш, доттагIала сайренаш. ТIема - патриотически кхетам балари а юстара латтац хьехархой. Цу даькъе дикка гIо деш я училищера революце а тIемай а сийлен мийнаг. Каст-каста дешархой хьалий хул Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранаш Т. Х. Мальсагов, С. Плиев, Н. Смирнов, В. Братерских, кхьбараш. ХIанз тха дешархой революцени тIемайн сийлен музея лаьрхIа материал гулъеш ба, дикка фотоматериал гулъяьй хIанзале. Кийчъяьй «Турпалий галерея», «Комсомола сийле хийла», «Ленински наькъагIа», «Пятилетка боаха гIа» яха стендаш. Ишта, патриотически кхетам балара форма я революцеца, тIемашца юкъьенича моттигашка экскурсеш яр а. Тха дешархой каст-каста го йиш я революце, тIема, къахьегама Назранерча музее, уж баха хиннаб Грознерча музейшка, Мужечарча С. Орджоникидзе музее-цIагIа.

Кхетам балара балха санна тергам тIабохийташ а йоакхо еш я оттабаьб оаха дешархошна мукъача хана сагIайийтара болх а. ХIаьта из а кагирхошта пайдана хургболча тайпара дIахьу. Дика традици а хинна дIаэттарех да республика филармоне артистаппа чандоахаш дола вIашагIкхетараш. Дукха ха йоаппаш училище хилар артистапа Айдамирова Марьяма, Дадашева Тамарас. Дидигов Мухьмада даакъа лоацаш йола сайре. Хинкай гIалгIай къаьнагIа волча поэта Озиев Исмайлий Салмана 79 шу дизара хетаь поэзен сайре.

ХIанз а кхьболча делашка дикпа юлаена бальде уйлаш йола нах болга а хоаш, атеистически кхетам луш дешархошна санна, хьехархоша болх бу дика Iоткъам лоеш болча дальпа - ноапоша а. Масала, цу тайпарча даьшаноапоша дипо йиIигашка дешийтар могадац аьнна, деша хьа а ца ухийташ битабар БештоевгIар Мовлатхани Зинаи, Местоева Аьсет, Цечоева Хьава, Хашагульгова Цизи, Хашагульгова Маддан. ХIаьта атеистически болх дIахьочча хьехархоша къамаьл дича, хьалаьвар хара шинъ хиларех дIаккхетабича йиIигаш юкъа деша хьаахийтар цу даьша-ноапоша.

Училище я лекциони пропаганда секци, лекцеш ешарал совгIа секце членаша группашкарча дешархошта гойт «Лаьттен дунен хьахилар», «Кхалсаги дий», «Бусалбен юрастеп ди хьахилар» яхача темех дола диафильмаш. Лектораштa - атеисташта юкъе а из болх дика дIахьош хиларах белгалъяккха еза производствени дешара йоккхагIйола мастер Р. М. Дидигова.

Дикачарна нийса цхьаццa кхоачамбоацарш а нийслу училища балха тIа. Бакъда, уж кхоачамбоацареш дIададахар тха педколлектива кара даи. МалагIаш да-те уж? Училище яц дешархошна спортивни болх дIабахьара эшаш йола зал, республикански яьшашка яхийта команда кийчъе торо хилац тха из бахьан. ХIаьта спорт езаш ба дукхагIбола тха дешархой. Дийша баьнна дешархой балха дIачIоагIбеза а цхьаццa кхоачамбоацареш нийслу. Базови лоархIача предприяте кIезига йоакхо ю училища эшарашта.

Тха хьехархой беккъ а цхьаццa тIалаташ хул. Масала, ерригача группашка дика, дешар юкъах а ца дуташ деша хьаахаш дешархой, хьаболча хьехархоша эсал болх бу дешар юкъагIдутачарца. Из тхона га а гу. из ца хилийтара тIаберзабаь болх а бу.

Т. САГОВ,
Назранерча № 27 йолча СГПТУ директор.

нанъа я болхаш, цу дезача денна хетадь «Машар, Къахьегам, Искусство», яха городской театрализовани цIей чакхдакхха.

Машар а къахьегам а безача, хьаьнала болх беча Грознерча бахархой из сийрда цIей хьаделлаш дек къахьегама сага хетадаь дола Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхеп драмтеатра актераша, цIей дIахьош болча И. Бековеп Л. Эсмурзиеваси дешаш дола стихотворенеш мугIараш.

ДIайолаелар Коталон цIейна хеталь йола концертни программа. Цу программана юкъе даакъа лоацаш хиннача хIара доакъашхочо, коллективо дикка кийчо яь яр, из цIей сийрдагIа, хозагIа, дет чу дузаш хилийтара шоай низ бар даьдар. ХIаьта цIейна юкъе даакъа лаьца артисташ, бIарчча коллективаш кIезига яцар. Масала, царех яр Грознерча музыкальни школай вIашагIтеха хор, культура учреждений вIашагIтеха, Грозненски гарнизона духовой оркестраш, Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен филармоне симфонически оркестр а цун солисташ а, профтехобразоване управлене фатанчий ансамбль, В. И. Ленина цIерагIча, Пролетбата цIерагIча, химикий культура Двореций, «Красный молот» завода культура ЦIен, пионерий а, школьникий а республикански Дворецa хореографически коллективаш, спортивни коллективаш, и. кх. дI.

Дика уйла а яь оттаь яр концертни программа. Шийчу лоацамга диллача цох ала метаргда — из вай мехкарча дуккхача къамий доттагIал, вошал хестадеш яр, аьнна. Цига дийкар Нохч-ГIалгIай филармоне симфонически оркестра солиста, Нохч-ГIалгIайчен заслуженни артиста Ковалева эрсий меттала дIааьнна иллеш, гойтар культура - сердалон училища дешархоша даь эрсий, гуржий, узбекий, азербайджаний, нхьча къамий халхараш, бийкар вайнахьа пандар, фата, эрсий балалайка, нхьча къамий музыкальни инструменташ.

Къаьстта а белгалъяха бевзам боагIа шоаш гойташ йола концертни номераш алхха тIехдика кийчъярал совгIа, тIаювха костюмаш а шоай халхарашка хьежжа дика кийчъяь хинна, цIей хоздаь коллективаш. Царех яр «Красный молот» завода культура ЦIен маIача наьха «Хоруми» яха гуржий хьалхара даь мехкарий, «Меридиан» яха халхара коллектив кулгалхо (С. Таниниц), пионерий а, школьникий а республикански Дворецa «Ираз дола берал» яха халхар даь берий халхара ансамбль, В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa «Улыбка» яха халхаре халкъа ансамбль.

Грозне укх денощка кхиначa театрализовани цIейта хьокаш дагаухар эгтара хьамсарагIа дола кхо дош: Машар, Къахьегам, Вошал. Уж дагаухар моллагIча вай мехкарча сага уйла царца йолаидаь.

С. АРЧАКОВ.

СУРТАШ ТIА: «Машар, Къахьегам, Искусство» яхача цIейна доакъашхой; «Красный молот» завода «Меридиан» яха халхара коллектив; зIамига халхарч а фатанч а Музаев МухьмадIаьла.

З. БАТЧАЕВА сурташ.

МАШАРА ЦIЕЙ

Грознерча В. И Ленина цIерагIча проспекта тIа ьалар михаца теркаш лакиха айинь байракхаш йола колонна. Баьччап цIерагIа йолча майдангахьа бухь билла йодача цун юкъе бар город Грознен предприятей къахьегама хьалхле лелаераш, коммунистически къахьегама ударникаш, тайп - тайпарча дешара заведеней дешархой, школьникаш, спортсменаш, самодеятельни артисташ, бIарчча коллективаш.

Уж вIашагIкхийттабар Сийлахь боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара

АГИТБРИГАДАЙ ХЬАЖАР

Укх денощка Грознерча С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парке хьатIаухар тайп-тайпарча лоаунгашца кийчъяь автоклубаш. Дукха ха ялале бека болалу пандар, фата. Ишта наькха дог айдаьреш бар Веденски района культура ЦIен художествени самодеятельносте даакъе лоацараш. Натахьа санна цхьан мIинге пандар сецача вокх мIинге шоай говзал хьагойташ хулар иллеш доахаш, беташ беш, стихаш ешаш бола самодеятельни артисташ. Ишта карарaкара эшаш шоай кхоллама ница гойташ бар гулбенираш. Республика ерригача районашкарча агитбригадай, автоклубий вниалаш бар уж. Уж вIашагIкхийттабер агитбригадай а автоклубий а республикански хьажар чакхданха.

ЛаьрхIа вIашагIъелла комисси хьежар агитбригадаша, автоклубеша ахкал хинаге баьча кечамга.

Хьажара итог еш къамаьл дир республика культура министра А. С. Гапаева. Цо белгалдаьккхар республика районий культура цIеной болхлоша агитбригадаш ахкен хинага кийчъеш дикка болх бaь хилар. Цо берригаш а тIахьийхар шоашта гIачIоагIъяьча участникашка бе боттIача тайпара болх бара.

Дика кийчо яьрех а дикагIа а лаьрхIар Наурски, Шалински, Сунженски, Веденски районий культура цIеной агитбригадаш.

I. ЮСУПОВ.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 МАЙ

II ПРОГРАММА

17.35 — «ВIашереи гIишло». Грозненски телестуде кино-очерк.

18.00 — «Дунен халкъашта юкъера обзорени» (гIалгIай меттала).

18.15 — Грознек йола фотозарисовка.

18.20 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».

18.40 — Кхачан программа — дерригача далкъа гIулакх! «Цар толамий нанистанаша». Фильм.

19.00 — «Сийлача тIема тIа баьча тIема 40 шу дизарга. «Дега дагалаттар».

19.15 — Хьуьнгьан-83. «Атагински» яха совхоз (нохчий меттала).

25 МАЙ

II ПРОГРАММА

17.55 — «Дуьла тха факультете». Академика М. Д. Миллионщикова цIерагIа Грозненски нефтедаьтта институт.

18.35 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».

18.55 — «Шовна, дайн нохчийн» (нохчий меттала).

19.25 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).

РАДИО

24 МАЙ

6.40 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

6.45 — «Юртара Iуйренаш» (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).

8.36 — «Халкъий-доттагIий музыка». Татарш музыкаш (гIалгIай меттала).

9.15 — «Къахьегама коллективех долча Заненa процентах аьлца дуаш саза» (нохчий меттала).

9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

16.01 — «РСДРП шоллагIа съезд — российски дунен халкъашта юкъерчен болхлой белаве хинна лоархIаме хума». Беседа (гIалгIай меттала).

16.16 — «Юрта боахаме хьалхалаттарашта». Концерт (нохчий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — «Ромен» театра артисташ болча». Музыкальни передача.

18.53 — «Iиман дов лоамашкара», С. Дацигова повеста оагIонаш.

19.12 — «Лаккхара лаьмий мехка». Концерт.

20.13 — Инструментальни музыка.

25 МАЙ

6.40 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

6.45 — «Ялат лелавер — сий дола болхло» (нохчий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).

8.36 — Художественни самодеятельноста дакъалацархой концерт (нохчий меттала).

11.15 — «Болхлошта кхетар» (гIалгIай меттала).

11.30 — Симфонически музыка (нохчий меттала).

15.15 — «Барт тайнача даваре» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).

15.35 — «Данна темах» (эрсий меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

16.01 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).

16.15 — Халкъа эшараш (нохчий меттала).

16.45 — «Керда саг кхевар — парте программин дагалоацам». Беседа (эрсий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — С. Бадуев. «Вошта». Радиоспектакль.

18.30 — «Россе зоене эшараш». Музыкальни передача.

19.15 — «Денал» яха А. Ошаева дуьцар.

19.30 — А. Хамкоева дIаоала патриотически иллеш.

20.00 — Моттигерча авторий лирически эшараш.

Хенаш

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йовчан а йоапаш, малбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25—30, Грозне 28—30 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка кIезиг-дукха йовчан а йолаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бIйсана 23—28, дийнахьа 26—31 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОЙ УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРА

Пхийтта шу хьалхагIа мара доацаш керттерча даькъе хIаране ши-шийна хеттача тайпара салоIер Литвай къахьегамхоша. Цхьабараш туризме ухар, вожаш шоай юрта Iара е гаргара нах болча хьоашалгIа бахе хулар. Цудухьа кIезига бараш мара бацар курорташка — санаторешка е салоIача цIеношка ухаш. Из дар, белгала аьлча, юрта боахаме болх берий унахцIено тоаеш шоай моттигаш (здравницаш) ца хилар.

Уж вIаштIехьъяхара юрта боахама болхлошта республикански здравницай объединени вIашагIъеллар Литве. Цар вIаштIехьа а доахаш, цхьан меттера пайда эц санатореш, пансионаташ, салоIа цIенош, могашал тоаю базаш хьалъяран лелаяран хьахецача ахчах. ХIаьта колхозаша, совхозаша, агропромышленни комплекса цхьайолча предприятеша (царех дукха совгIа - эшашагIа йоацаш 90 процент яраш хIанз цу кооперацс пайщикаш я) гIад а яхе хьежаду цу гIулакха ахча.

Литвай дикагIйолча форда йистерча курорташка, Бирштонасе, Друскининкае, Паланге, Нида-юртий санатореши салоIа цIеноши хьадийлад. Цига хIара шера дарбаш дайташи салоIаши хул 30 эзар гаргга саг. ДукхагIболча колхозхошеп совхозий болхлошеп мах боацаш е шоай мархах кхоалагIа даакъа мара ца луш ийо путевкаш — юрта боахама болхлой профсоюза мукъагIа йолча социальни страховане фондий чотах.

Литвай юрта боахама болхлошта лаьрхIа здравницаш лелаярга хIара шера дIаухийт вки миллион сом гаргга ахча. ХIанз дукхача курорташка хьалъеш латт чуIе керда комфортабельни корпусаши дарбаи - диагностически комплексаша. Паланге, Балтайски форда йистте, хьалъеш латт меллаь форда хий чу а латташ йола бассейн хургйола йоккха здравница. Укхаза дарба дайта ца Iеш. бIарччача шера лувча а йиш хургья. ХIаьта дукхагIбараш Iай салоIаш болча лаьтта леладераша цу тайпара торо чIоагIа безам тIабоцаш я.

Станисловас МАЛИНАУСКАС,
Литовски ССР юрта боахама болхлошта лаьрхIача здравницай республикански объединене председатель.

(АПН).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-73; кисьмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен денощка

СФ05199. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2666